

The Diak logo consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The letter "i" has a small crossbar, and the letter "k" has a distinctive shape with a small crossbar. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white curved shapes.

Saara Garaisi
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)-diakoni
Opinnäytetyö, 2021

DIAKONIATYÖN KUMPPANUUS LAPSIPERHEIDEN TUETUILLA LOMILLA

TIIVISTELMÄ

Saara Garaisi

Diakoniatyön kumppanuus lapsiperheiden tuetuilla lomilla

57 s., 6 liitettä

Syksy, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:lle (MTLH) Kuopion Alavan seurakunnan sekä Mikkelin tuomiokirkko-seurakunnan kanssa tehtävästä yhteistyöstä lapsiperheiden tuetuilla lomilla. Tavoitteena oli tuoda esiin seurakuntien diakoniatyöntekijöiden käytännön kokemuksia lomayhteistyöstä sekä diakoniatyön erityisosaamista silloin, kun asiakkaana on sosiaalisesti, taloudellisesti tai terveydellisesti heikossa asemassa olevia lapsiperheitä. Tavoitteena oli myös tuottaa tietoa molemmille yhteistyötahoille MTLH:lle sekä seurakunnille keskinäisen yhteistyön edelleen kehittämiseksi.

Opinnäytetyö toteutui laadullisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla keväällä 2018. Tutkimusaineisto analysoitiin värikoodauksen ja teemoittelun avulla. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostui sosiaalipoliittisesta näkökulmasta lomaan, lomaoikeuteen sekä lapsiperheiden palveluihin. Lisäksi teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin seurakuntien tekemää työtä lapsiperheiden parissa.

Yhteistyö koettiin erittäin tärkeänä niin seurakunnissa kuin MTLH:ssa. Diakoniatyöntekijät toivoivat tulevaisuudessa lisää työaikaa ja resursseja tuettuihin lomiin ja MTLH toivoi seurakuntayhteistyön laajentamista myös uusiin seurakuntiin. Seurakunta nähtiin merkityksellisenä etsivän työn tekemisessä, jotta tuetut lomat tavoittaisivat lomatuon tarpeessa olevat lapsiperheet. Tuettujen lomien olivat lapsiperheille erittäin merkityksellisiä ja perheet tarvitsivat diakoniatyöntekijöiden monimuotoista tukea koko lomaprosessin ajan.

Asiasanat: diakonia, lapsiperheet, lomatoiminta, teemahaastattelut

ABSTRACT

Saara Garaisi

Cooperation of diaconal work on holiday for families with children

57 p., 6 appendices

Autumn, 2021.

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's degree in Social Services

Option in Diaconal work

Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to produce information for Maaseudun Terveys ja Lomahuolto ry (MTLH) about cooperation with The Evangelical Lutheran Parish of Alava, Kuopio and The Evangelical Lutheran Parish of Mikkeli on holiday with families with children. The aim was to highlight the practical experiences of diaconal workers about holiday cooperation and the expertise of diaconal work when the clients are families with children who are socially, financially or health-wise disadvantaged. The aim was also to produce information to both partners for further development of the cooperation.

The thesis work was conducted as qualitative research. The material was collected by using the method of a focused interview in the spring 2018. The analysis of the research material was done by using colour coding and thematic analysis. The theoretical framework of the thesis was socio-political aspect of holiday, right for a holiday and social services for families with children. Also, the theoretical framework included studies about parish work on supporting families and children.

The result of the thesis show that cooperation was considered as very important among diaconal workers and the MTLH. The diaconal workers hoped for more working time and resources for holiday activities in the future and the MTLH hoped for expanding the cooperation with parishes in Finland. The parishes were seen relevant in reaching out to the families in the need for this type of holiday arrangement. Holidays were considered as very important among the participated families. The families were also in need of a diverse support of diaconal workers throughout the holiday arrangement process.

Keywords: families with children, focused interviews, holiday activities, social work of the church

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LOMA JA SOSIAALINEN LOMATOIMINTA.....	5
2.1 Sosiaalisten lomien historia.....	5
2.2 Loman käsite.....	6
2.3 Sosiaalisen loman käsite.....	7
2.4 Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry	8
3 YHTEISKUNTA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN TUKENA.....	9
3.1 Lapsiperheiden hyvinvointi ja toimeentulo.....	9
3.2 Lasten ja perheiden palvelut	10
3.3 Yhteiskunnan sektorit.....	11
3.4 Sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistus.....	12
3.5 Moniammatillinen yhteistyö	13
3.6 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma	14
4 SEURAKUNNAT LAPSIPERHEIDEN TUKENA	15
4.1 Seurakunnat ja kirkon perhetyö	15
4.2 Diakoniatyö	16
4.3 Diakoninen perhetyö	17
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	19
5.1 Tarkoitus ja tavoitteet	19
5.2 Aineistonkeruu	20
5.3 Yhteistyöseurakunnat toimintaympäristöinä	22
5.3.1 Kuopion Alavan seurakunta	22
5.3.2 Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta	23
5.4 Haastattelun ja ryhmäkeskustelujen toteuttaminen	24
5.5 Haastatteluaineiston käsittely ja analysointi	24
6 TULOKSET	26
6.1 Diakoniatyön ja Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n yhteistyö ...	26
6.1.1 Yhteistyön rakentuminen.....	26
6.1.2 Seurakuntien tarjoama taloudellinen tuki	28

6.1.3 Lomien hakeminen.....	29
6.1.4 Lomaohjelma	30
6.2 Positiiviset kokemukset.....	31
6.3 Kehitettävät asiat	32
6.3.1 Diakoniatyöntekijöiden näkökulma.....	32
6.3.2 Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n näkökulma.....	34
6.4 Diakoniatyön rooli lomille hakeutumisessa ja tuetuilla lomilla	35
6.4.1 Lomien kristillinen sisältö	36
6.4.2 Käytännön apu.....	37
6.4.3 Lomien merkitys diakoniatyön asiakasperheille	38
7 POHDINTAA TULOXSISTA.....	40
7.1 Tuettu loma lapsiperheiden palvelumuotona.....	40
7.2 Yhteistyön kehittämisen tarpeet, haasteet ja mahdollisuudet.....	41
7.3 Diakoniatyön rooli	42
7.4 Opinnäytetyön tavoitteiden toteutuminen	43
7.5 Eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmat	45
7.6 Ammatillinen kasvu	46
LÄHTEET.....	49
LIITE 1. Seurakuntien teemahaastattelurunko	58
LIITE 2. Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n teemahaastattelurunko ..	59
LIITE 3. Tutkimussaatekirje Kuopion Alavan seurakunnalle	60
LIITE 4. Tutkimussaatekirje Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnalle	61
LIITE 5. Tutkimussaatekirje Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:lle	62
LIITE 6. Kirjallinen suostumus haastatteluun	63

1 JOHDANTO

Loman merkitys ja sen hyödyt ovat nyky-yhteiskunnassa hyvin tiedostettuja. Loma on parhaimmillaan arjesta irtautumista, virkistymistä, vaihtelua ja yhdessä jaettuja kokemuksia. Vuonna 1986 sosiaalhallitus asetti työryhmän selvittämään sosiaalisten lomien tilannetta ja kehittämistarpeita kunnissa. Loppupäätelmänä työryhmä katsoi, että sosiaalinen lomatoiminta tulee nähdä osana kokonaisvaltaista sosiaalityötä ennaltaehkäisevänä työmuotona. Työryhmä suositteli yhteistyötä sosiaalihuollon, järjestöjen ja seurakuntien välille. (Vuorinen, 2009, s. 63.) Sosiaalihuollon asettaman työryhmän loppupäätelmistä on kulunut yli 30 vuotta. Vaikka kirkolla ja kristillisillä järjestöillä on ollut sosiaalisen lomatoiminnan alusta saakka vahva rooli yhteistyökumppanina, on lomajärjestöjen ja seurakuntien yhteistyötä tutkittu hyvin vähän.

Vuoden 2019 ennakkollisen tulonjakotilaston mukaan Suomessa elää 121 000 lasta pienituloisissa perheissä (EAPN-Finland, i.a.). Huonosti voivien perheiden ongelmat usein kasautuvat ja ylisukupolvistuvat (Paananen & Gissler, 2014, s. 208 - 209). Laajasta palveluverkostosta huolimatta etenkin köyhien lapsiperheiden vanhemmat kokevat epäluottamusta yhteiskunnan tukiverkostoja kohtaan. Vanhemmat kokevat, ettei yhteiskunnan taholta annettu tuki ja tuen tarve kohtaa. (Liikanen, 2017, s. 104.) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (SOTE) sekä Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) pyrkivät tavoitteissaan parantamaan palveluiden saatavuutta ja korostamaan ennaltaehkäisevää työtä. Julkisen sektorin, järjestöjen ja seurakuntien entistä tiiviimpi yhteistyö on tärkeä osa palveluiden laadun ja saatavuuden parantamista.

Tämän opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toimii yksi Suomen viidestä lomajärjestöstä, Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry (MTLH). Kiinnostuin järjestön tuetuista lomista ja opinnäytetyöstä Diakonia-Ammattikorkeakoulussa järjestetyllä osallistavan kehittämisen torilla. Tutkin opinnäytetyössäni MTLH:n yhteistyötä lapsiperheiden tuetuilla lomilla Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan ja Kuopion Alavan seurakunnan kanssa. Aineistonkeruun menetelmänäni oli teema-haastattelu, joka toteutui molemmissa yhteistyöseurakunnissa sekä MTLH:ssa.

Tavoitteenani on tuottaa tietoa yhteistyöstä ja erityisesti diakoniatyön kumppanuuden merkityksestä lapsiperhelomilla. Opinnäytetyöni yksi lähtökohta on tehdä näkyväksi järjestöjen ja seurakuntien tekemää yhteistyötä ja yhteistyön edelleen kehittämisen mahdollisuuksia.

2 LOMA JA SOSIAALINEN LOMATOIMINTA

2.1 Sosiaalisten lomien historia

Sosiaalinen lomatoiminta alkoi Suomessa ja Euroopassa 1900-luvun alkupuolella. Sosiaalinen lomatoiminta on kytkeytynyt alusta saakka aikakautensa sosiaalipolitiikkaan tavoitellen terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä oman aikansa erityispiirteiden viitekehyksestä käsin. 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun loma nähtiin vain ansiotyötä tekevien oikeudeksi. Perheenemännillä tai maanviljelijöillä ei ollut työaikaakaan eikä siten myöskään vapaa-aikaa, koska vapaa-aika katsottiin ansiotyön vastakohtaksi. Osalla väestöstä ei ollut koskaan lomaa. Tällaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa 1900-luvun alussa työläisnaiset perustivat ensimmäiset lomakodit. Lomakodit olivat avoinna kesäisin työläisnaisia ja perheenemäntiä varten pientä korvausta vastaan. Lomakotien ylläpito tapahtui paikallisten työväen naisosastojen väen talkootyönä. (Vuorinen, 2009, s. 3.)

Haulot (1983, s. 558) kuvaa sosiaalisen lomatoiminnan alun ajoittuneen Euroopassa vuosiin 1936 - 1937. Tänä aikana monet Euroopan maat saivat lainsäädännöllisen turvan koskien työajan säätelyä ja oikeutta palkalliseen lomaan. Nopea teollistuminen ja sen seurauksena tapahtunut ylikansoittuminen sekä epäterveelliset olosuhteet kaupungeissa aiheuttivat merkittävää mielenkiintoa työläisten ja heidän perheidensä sosiaali- ja terveysasioihin. Myös kaupallinen turismi alkoi kehittyä ihmisten liikkuvuuden lisääntyttyä. (Minnaert ym., 2012, s. 24 - 25.)

Kirkoilla ja kristillisillä järjestöillä on vahva historia tuettujen lomien järjestäjänä, yhteistyökumppaneina sekä sisällöntuottajina niin eurooppalaisessa kuin suomalaisessakin kontekstissa. Minnaert, Diekmann & McCabe (2012, s. 25) kuvaavat eurooppalaista sosiaalisen turismin kehitystä siten, että ensimmäiset lomakeskukset olivat kristillisten liikkeiden ylläpitämiä ja tarkoitettu lapsille, joilla oli erityisen tuen tarvetta.

2.2 Loman käsite

Loma käsitteenä viittaa vapaa-aikaan eli aikaan, joka katkaisee palkkatyöläisen työvuoden. Tällainen viittaus merkitsee arjen käsittämistä työntäyteiseksi, jossa vapaa-aika limittyy työn lomaan, eli työn teon väleihin. Seabrookin (1988, s. 2) mukaan englannin kielen sanan "leisure", joka tarkoittaa vapaa-aikaa, viittaa itsessään vallankäyttöön. Sanan juuret ovat latinassa tarkoittaen "annetaan lupa tai sallitaan." (Anttila, 2005, s. 15.)

Vuosilomalain uudistukset Suomessa ovat pyrkineet kohti hyvinvointivaltiolle ominaista kansalaisten tasavertaista kohtelua. Lomaan oikeuttavaksi toiminnaksi ei kuitenkaan riitä pelkkä oleminen ja siksi henkilön työmarkkina-asema säätelee edelleen oikeutta lomaan. (Anttila, 2004.) Työajan lyhentäminen nousi keskusteluihin 1800-luvun lopulla muun muassa terveyssyiden vuoksi. Terveysyiden lisäksi työntekijälle haluttiin antaa aikaa viettää perhe-elämää ja sivistää itseään vapaa-ajallaan. Vapaa-ajan määrän kasvaessa myös sen kontrolli lisääntyi ja loman vietto sai erilaisia merkityksiä. Loma saatettiin nähdä joko turmiollisena tai terveyttävänä edistävänä riippuen siitä, miten loma käytettiin. Oikein vietetyn loman nähtiin vaikuttavan ennaltaehkäisevästi sosiaalisten ongelmien syntyyn. (Vuorinen, 2009, s. 2.)

Edelleen loman yhdeksi tarkoitukseksi mielletään palautuminen psyykkisestä ja fyysisestä kuormituksesta. Loman vaikuttavuutta ja terveyshyötyjä voidaan tarkastella esimerkiksi palautumisen näkökulmasta, jolloin loma saa usein merkityksen työn vastapainona. Palautuminen voidaan määritellä onnistuneeksi sekä fysiologisesti että psykologisesti, kun elimistö on ollut riittävän kauan lepotilassa

kulutettujen voimavarojen korvaamiseksi ja ihminen kokee itsensä kyvykkääksi jatkamaan työtehtäviensä parissa. Onnistuneen palautumisen voidaan katsoa edistävän hyvinvointia ja toimintakykyä. (Ahola, 2012.)

Tuettuja lomia järjestävät lomajärjestöt ovat herättäneet yhteiskunnallista keskustelua ihmisten oikeudesta lomaan (Vuorinen, 2009, s. 4). Esimerkiksi työttömät, eläkeläiset, kotona lapsia hoitavat ja pitkäaikaissairaat eivät ole oikeutettuja lomaan, vaikka heillä olisikin käytössään runsaasti vapaa-aikaa. Vapaa-aika ei tarjoa kuitenkaan loman kaltaista palautumista, irtautumista arjesta ja vaihtelua, joka tukisi jaksamista omassa arjessa henkilön työmarkkina-asemasta riippumatta. Yksilölle loman merkitys on usein arjen huolten unohtumisessa (Vuorinen, 2009, s. 90).

2.3 Sosiaalisen loman käsite

Sosiaaliset lomat voidaan määritellä liikkeeksi, jonka alku ulottuu vapaaehtoisuuteen perustuvaan kansalaistoimintaan. Nykyään sosiaalisia lomia voidaan ajatella osana sosiaali- ja terveystyötä, jotka osaltaan paikkaavat yhteiskunnan turvaverkkoja. (Vuorinen, 2009, s. 6.) Sosiaalisen lomatoiminnan käsitteen määrittely ei ole kuitenkaan yksiselitteistä. Englannin kielen 'social tourism' on monimuotoinen käsite, joka alun perin määriteltiin koskemaan niiden henkilöiden lomaviettoa, joilla ei matalan tulotason tähden ollut lomailun mahdollisuutta. (Minnaert ym., 2012, s. 18 - 20.)

Vuorinen (2009, s. 3) määrittelee sosiaalisen loman henkilölle kokonaan tai osittain maksuttomaksi lomaksi, jolloin loma-avustus myönnetään taloudellisin tai terveydellisin syin esimerkiksi varattomuuden tai sairauden perusteella. Loma toteutuu esimerkiksi kylpylässä tai lomakodissa. Suomessa sosiaalisista lomista käytetyt termit ovat vaihdelleet eri aikoina. 1960-luvulle saakka käytössä oli termi 'vapaa loma', kunnes termi muuttui 'sosiaaliseksi lomaksi'. Nykyään Suomessa käytetään termiä 'tuettu loma'. (Vuorinen, 2009, s. 3.) Tuettu loma määritellään täysihoidolomaksi kotimaassa, joka kestää viisi vuorokautta. (Mäntylä, 2020, s. 1.) Tuettua lomaa voivat hakea Suomessa vakituisesti asuvat henkilöt ja

lomahakemus tulee perustella. Perusteluina ilmoitetaan ne taloudelliset, sosiaaliset ja terveydelliset syyt, joilla lomatuon hakija perustelee tarvettaan lomatukeen. (MTLH, i.a.) Tuettujen lomien tarkoituksena on virkistäytymisen lisäksi tarjota mahdollisuus vertaistukeen ja tukea lomalle osallistuvien jaksamista omassa elämäntilanteessaan. (MTLH, 2018.)

2.4 Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry

Tässä opinnäytetyössäni tarkastelen tuettuja lomia Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n (MTLH) järjestämänä. MTLH on yksi viidestä Suomessa toimivasta lomajärjestöstä. MTLH:n lomatoiminta on alun perin Maalaisliiton Naisten aloittamaa (Kangas, 1994, s. 13). Maalaisliiton naisjärjestön perustamisen aikana olosuhteet Suomessa eivät tukeneet aatteellista, poliittista työtä. Kuitenkin järjestön perustajanaiset näkivät, että tulevana aikoina tarvitaan järjestöä, joka ottaa tehtäväkseen yhteiskunnallisessa päätöksenteossa usein unohdettujen ihmisten asiat. Lomakysymys otettiin esiin jo työn alkuvaiheessa. (Kangas, 1994, s. 13.) Toiminnan kohteena olivat rasittuneet, vähävaraiset äidit ja heidän virkistystänsä kaipaavat lapsensa (Korkiala & Puumalainen, 2015, s. 6).

2020-luvulla MTLH määrittelee itsensä sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöksi, jonka toimintaa ohjaa ajatus siitä, että hyvinvointi on mahdollista kaikille varallisuudesta tai asuinpaikasta riippumatta. MTLH:n toimintaa rahoitetaan Veikkauksen tuotoista. (MTLH, i.a.) Vuonna 2019 lomia järjestettiin 30 eri lomakohteessa ympäri Suomea yhteensä 592 lomaviikkoa. Keskeisimmät syyt lomatuon hakemiseen olivat pienet tulot, velat, hakijan tai perheenjäsenen oma sairaus sekä ensikertalaisuus tuetulle lomalle osallistumiseen. Erityisinä loman tarpeen perusteluina hakemuksissa ilmoitettiin esimerkiksi perheongelmat ja muut elämän kriisit. (MTLH, 2019.) Loman omavastuuosuudeksi MTLH ilmoittaa 100 euroa / 5 vrk 17 vuotta täyttäneeltä. Alle 17-vuotiaiden loma on maksuton. Omavastuuosuutta voidaan tarveharkintaisesti huoventaa, mikäli omavastuun määrä on esteenä lomalle osallistumiseen. (MTLH, i.a.) MTLH:n mukaan keskeisiä järjestön yhteistyökumppaneita ovat kansanterveysjärjestöt, neurologiset potilasjärjestöt sekä vammaisjärjestöt (MTLH, 2019, s. 13).

3 YHTEISKUNTA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN TUKENA

3.1 Lapsiperheiden hyvinvointi ja toimeentulo

Perhepolitiikan tavoitteena Suomessa on turvallisen kasvu ympäristön mahdollistaminen lapsille tarjoten huoltajille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet lasten kasvattamiseen. Hyvinvoinnin käsitettä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista ja hyvinvoinnin kokemus on usean tekijän summa. Tyypillisesti hyvinvointia tuottaviksi tekijöiksi voidaan nimetä terveys, yhteisön arvostus ja riittävä toimeentulo, mutta hyvinvoinnin kokemuksen voidaan nähdä kattavan kaikki inhimillisen elämän osa-alueet. (Bardy, 2009, s. 229.) Lapsiperheillä hyvinvointiin vaikuttavat vanhempien hyvät yhteydet työelämään, työstä saatu palkka, asuinympäristön viihtyisyys ja turvallisuus, hyvät sukulaisuussuhteet, puolisoiden toimiva keskinäinen työnjako ja hyväksi koettu terveys. (Törrönen, 2012.) Suomessa suuri osa lapsista voi hyvin, mutta väestön joukossa on myös merkittävä osa huonosti voivia lapsia ja perheitä. Vuoden 2019 ennakkollisen tulonjakotilaston mukaan lapsiperheköyhyydessä on tapahtunut määrällistä nousua. Pienituloisissa perheissä elää 121 000 lasta, kun vastaava määrä vuonna 2018 oli 112 000 lasta. (Tilastokeskus, i.a.; EAPN-Finland i.a.)

Toimeentulon haasteet ja lapsiköyhyys muodostavat moniulotteisen uhan lasten ja perheiden hyvinvoinnille. Köyhyydellä on lapsia koskeva aineellinen ja psykososiaalinen ulottuvuus. Köyhyys voi olla aineellista puutetta mutta myös kielteisiä kokemuksia elämänlaadusta. (Karvonen & Salmi, 2016, s. 7.) Lapsen tyypillisin köyhyyskokemus on ulkopuolisuus. Ulkopuolisuuden kokemusta aiheuttaa rahanpuute, joka estää esimerkiksi harrastamisen tai sellaiset asiat, joita muut lapset tekevät. (EAPN-Finland, i.a.) Toimeentulon haasteet vaikuttavat myös perheen vanhempien kokemuksiin hyvinvoinnista. Köyhien lapsiperheiden vanhemmat kokevat muita lapsiperheitä useammin huolta lastensa terveydestä, elämäntavoista, sosiaalisista suhteista sekä omasta vanhemmuudestaan. Toimeentulon haasteilla on myös heikentäviä vaikutuksia koettuun tyytyväisyyteen parisuhteessa. (Karvonen & Salmi, 2016, s. 4.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamassa FinLapset-tutkimuksessa lapsiperheiden hyvinvoinnin haasteita ovat jaksamisen vaikeudet, vanhemman kokemus yksinäisyys, parisuhteessa koettu väkivalta, taloudellinen niukkuus sekä tuen puute. Tukea tarvitsevista lapsiperheiden vanhemmista neljäsosa on jättänyt ilmaisematta tuen tarpeensa lapsiperhepalveluiden ammattilaiselle. Vanhemmat, jotka kokevat yksinäisyyttä, masennusoireilua ja psyykkistä kuormittuneisuutta jättävät tuen tarpeensa ilmaisematta muita useammin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021.) Liikasen (2017, s. 104) mukaan köyhien lapsiperheiden vanhemmat kokevat epäluottamusta sosiaalityötä ja muita yhteiskunnan palveluja ja tukiverkostoja kohtaan. Vanhemmat kokevat, etteivät he saa yhteiskunnalta tukea sitä pyydettyä tai annettu tuki ja sen tarve eivät kohtaa. Myös huonot asiointikokemukset viranomaisten kanssa vaikuttavat epäluottamuksen kokeamiseen.

3.2 Lasten ja perheiden palvelut

Lapsiperheet ovat merkittävä sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttäjäryhmä Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee lapsiperheiden palveluiksi kunnallisen tai yksityisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan, äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan, kasvatus-, ja perheneuvonnan, lastensuojelun sekä erilaiset suun terveydenhuoltoon sekä koulu-, ja opiskeluterveydenhuoltoon liittyvät palvelut. Lisäksi adoptioneuvontaan sekä huoltajuuteen, isyyden tunnistamiseen ja elatukseen ovat omat palvelunsa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.-a.)

Sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämisen painotus on voimakkaasti ennaltaehkäisemisessä. Ehkäisevillä palveluilla ja varhaisella ongelmiin puuttumisella tarkoitetaan tukea arjessa, yhteisöllistä toimintaa, ns. universaaleja palveluja (neuvolapalvelut, päivähoido, oppilas ja opiskelijahuollon palvelut sekä suun terveydenhuolto), joiden piiristä voi myös saada perheiden ja lapsen tarpeisiin kohdennettua tukea. (Halme & Perälä, 2014, s. 216 - 217.) Kohdennetun tuen palveluja ovat myös kasvatus- ja perheneuvolatoiminta, nuorisoasemat, etsivä nuorisotyö, kotipalvelu sekä ehkäisevä päihdetyö. Kohdennetut tukitoimet voivat tarkoittaa

myös peruspalveluista saatavilla olevia lisä- ja kotikäyntejä. Sosiaali- ja terveyspalveluiden erityispalveluita ovat erikoissairaanhoido ja kuntoutus sekä sosiaalihuollon erityispalvelut esimerkiksi päihdepalvelut ja lapsi-, ja perhekohtainen lastensuojelu. (Halme ym., 2012, s. 18.)

3.3 Yhteiskunnan sektorit

Suomessa yhteiskuntaelämä palveluineen rakentuu sektoreittain. Ensimmäisellä sektorilla tarkoitetaan yrityselämää ja markkinoita. Toinen sektori on ns. julkinen sektori, joka tarkoittaa valtiota, mutta voidaan myös määritellä koskemaan niitä hallintoelimiä, jotka käyttävät julkista valtaa. (Polvinen, 2017, s. 29.) Kolmannen sektorin määrittelyyn käytetään erilaisia käsitteitä, kuten vapaaehtoissektori tai järjestösektori. Kolmas sektori käsittää vapaaehtoisen kansalaistoiminnan ja kansalaisjärjestöt. Kolmatta sektoria kuvaavat vapaaehtoisuus ja ei-voittoa tavoitteleva kansalaistoiminta. Neljännen sektorin muodostaa perheet ja kotitaloudet sekä lähisuhteet. (Konttinen, i.a.) Yksityisillä palveluntuottajilla tarkoitetaan sekä järjestöjä, että yrityksiä. (Särkelä, 2016, s. 39.)

Kolmas sektori on yhä enemmän mukana lasten ja perheiden palveluiden järjestämisessä. Lapsiperhepalveluissa kolmannen sektorin palveluntuottajina toimivat järjestöt, yhdistykset, vertaisryhmät, seurakunnat ja muu vapaaehtoistoiminta. (Halme ym., 2010, s. 23.) Järjestöjen keskeistä toimialuetta ovat vertaistuen tarjoaminen, matalan kynnyksen palvelut ja lapsiperheiden osallisuuden lisääminen. Lapsiperheiden palveluissa järjestöt täydentävät julkisia palveluja sekä tarjoavat palveluita niille lapsille ja perheille, jotka ovat julkisten palveluiden ulkopuolella. (Koivumäki & Nykyri, 2020.)

3.4 Sosiaali- ja terveystalveluiden rakenneuudistus

Suomen sosiaali- ja terveystalvelut toimivat kolmessa eri tasossa. Ensimmäisellä tasolla ovat sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, toisella tasolla jo syntyneiden ongelmien ja sairauksien pahenemisen ehkäisy ja kolmannella tasolla vakavien sosiaalisten ongelmien tai sairauksien haittojen korjaaminen ja vähentäminen. (Valtioneuvosto, 2021, s. 24.)

Sosiaali- ja terveystalveluiden rakenneuudistus (sote-uudistus) siirtää sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisen kuntien ja sairaanhoitopiirien vastuulta erillisille maakuntajakoon perustuville hyvinvointialueille. Hyvinvointialueet ovat itsehallinnollisia, julkisoikeudellisia yhteisöjä, jotka toimivat kunnista ja valtiosta erillään. sote-uudistuksen keskeinen tavoite on sosiaali-, ja terveystalveluiden saatavuuden parantaminen, ennaltaehkäisevä työote, terveyserojen kaventuminen sekä sosiaali- ja terveystalveluiden parempi keskinäinen sujuvuus. (Valtioneuvosto, i.a.; Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.-b, Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.-c.) Sote-uudistus pyrkii talveluiden integraatioon. Integroidun yhteistyön tarve korostuu erityisesti yhteisasiakkaiden, eli runsaasti erilaisia sosiaali- ja terveystalveluja tarvitsevien asiakkaiden kohdalla. Nykyinen talvelujärjestelmä on erityisesti yhteisasiakkaiden kohdalla pirstaleinen ja sote-uudistuksella pyritään muuttamaan talvelujärjestelmän nykyistä perusrakennetta eri sote-toimijoiden yhteistyön keskinäiseksi parantamiseksi. (Kekoni ym., 2019 s. 45.)

Sote-uudistuksen myötä myös järjestöjen toimintaympäristö muuttuu. Järjestöjen tulee rakentaa uudenlaisia yhteistyökäytänteitä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa ja täydentää julkisia talveluja. Järjestöt voivat toimia myös markkinaehtoisten talveluiden tuottajina. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.-d.) Tulevaan järjestöyhteistyöhön sote-kentällä liittyy vielä paljon kysymyksiä. Tarkemmat sotemuutoksen markkinavaikutukset järjestötyön rajapinnassa eivät ole vielä selvillä. Erityistä huolta julkisessa keskustelussa on tuotu esiin esimerkiksi järjestötoiminnan rahoituksesta, hankintalaista ja kilpailutuksista sekä talvelujen tuottamisen keskittämisestä sekä talveluiden vaikuttavuudesta. (Laitinen, 2021; Brax, 2018.)

3.5 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisen yhteistyön tarve sosiaali-, ja terveyspalveluissa on noussut Suomessa esiin 1980- ja 1990-luvuilla. Moniammatillinen yhteistyö on käsitteenä erittäin laaja ja siihen sisältyy monenlaisia työmuotoja. (Isoherranen ym., 2008, s. 33.) Suomalaisen keskustelun kontekstissa moniammatillisuutta kuvataan erilaisin käsittein, kuten yhteistoiminnalla, dialogisuudella, yhteisellä tiedonmuodotuksella sekä diversiteetillä (Kekoni ym., 2019, s. 16). Yleisesti moniammatillinen työskentely tarkoittaa sitä, että ihmiset, joilla on keskenään erilainen koulutus ja he työskentelevät yhdessä joko työyhteisössä tai kokoontuvat työskentelemään ja jakamaan osaamistaan asiakkaan ratkaistavan ongelman äärellä (Sandström ym., 2018). Toisinaan moniammatillisuudella voidaan tarkoittaa suppeasti vain rinnakkain työskentelyä esimerkiksi samassa työpisteessä, mutta todellista tiedon ja asiantuntijuuden jakamista ei tapahdu. (Isoherranen ym., 2008, s. 33 - 37.) Moniammatillisen yhteistyön kehittämisen tuloksena palvelumallit ovat osoittaneet kustannustehokkaammiksi ja asiakkaat ovat kokeneet palvelun paremmaksi. (Stenvall & Virtanen, 2012, s. 35.)

Moniammatillisen yhteistyön keskiössä on asiakaskohtainen yhteinen tavoite, tiedon kokoaminen ja käsittely siten, että eri osallistujien erityistieto sekä asiantuntijuus ja osaaminen hyödyttää asiakasta koskevaa päätöksentekoa. Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan asiakkaan kuulemistä häntä koskevissa asioissa sekä asiakkaan kunnioittamista sekä yksilöllisyyden huomioimista. Osana moniammatillista asiakastyötä asiakas nähdään ammattilaisten tasavertaisena kumppanina yhteisissä ongelmanratkaisuprosesseissa. (Kekoni ym., 2019, s. 16 - 19; Isoherranen ym., 2008, s. 33 - 37.) Kekonin ym. (2019, s. 39) mukaan moniammatillisen työskentelyn tavoitteena on saavuttaa riittävä yhteisymmärrys siitä, mikä on työprosessin tavoite, mitkä ovat keinot tavoitteeseen pääsemiseksi ja kuka luotsaa asioita eteenpäin.

Sosiaali- ja terveysministeriön (Hakulinen-Viitanen, ym., 2005) tekemän valtakunnallisen neuvolaselvityksen mukaan noin viidennes terveydenhoitajista ja hie- man yli puolet lääkäreistä eivät olleet koskaan tehnyt yhteistyötä vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Terveys- ja terveydenhoitajista neljännes ei ollut koskaan tehnyt

yhteistyötä seurakunnan kanssa. Moniammatillista yhteistyötä vaikeuttavaksi tekijöiksi mainittiin muun muassa ajankäytölliset syyt, työntekijöiden vaihtuvuus, tiedonkulku, toisen työn heikko tunteminen sekä verkostotyötaidot. Rättyän (2009) tutkimustulosten mukaan myös diakoniakoniatyöntekijät kokivat tarvitsevana lisää verkostotyövalmiuksia ja yhteistyötaitoja sekä kokivat moniammatillisen yhteistyön keskeiseksi, jotta yhteiskunnallisiin epäkohtiin voidaan vaikuttaa.

3.6 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) oli yksi Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeista, jota jatketaan edelleen Sanna Marinin hallitusohjelman linjausten mukaisesti vuosina 2020–2022 (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.-e.). LAPE-ohjelma on osa sote-uudistusta ja se jakautuu perus-, ja erityistason palveluiden kehittämiseen. Sote-uudistuksen tavoin, keskeisinä tavoitteina ovat painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisevään työotteeseen, eriarvoisuuskehittämisen pysäyttäminen sekä laadukkaiden, oikea-aikaisten palveluiden saatavuuden kehittäminen. LAPE-ohjelman tarkoitus on vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden varhaista arjen tukemista, lasten ja nuorten matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluja sekä lastensuojelun monialaisuutta. (Valtioneuvosto, 2020.) Lasten oikeudet ja vanhemmuuden tuki ovat palveluiden kehittämisen keskiössä. Peruspalvelutason keskeinen uudistus on perhekeskus-toimintamalli. Perhekeskus toimii alueen palveluverkostona, joka kokoaa yhteen erillään toimivat lapsi- ja perhepalveluita tarjoavat alueelliset toimijat, järjestöt ja seurakunnat. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.-f; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2021a; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2021b.)

LAPE-muutosohjelmassa seurakuntien tekemä työ lasten ja perheiden parissa tunnustetaan valtionhallinnon tasolta ja seurakuntia kutsutaan yhteistyökumppaneiksi lapsiperheiden palvelujen kehittämisessä yhdessä kuntien ja järjestöjen kanssa. (Heikkilä, 2017.) Seurakunnat ovat olleet mukana kuntien LAPE-työryhmissä sekä erillisissä kohtaamispaikkatyöryhmissä (Julkunen, 2018). LAPE-yhteistyö haastaa seurakuntia olemaan rohkeasti kristittyjä yhteistyökumppaneita, kehittämään ja vahvistamaan perheisiin liittyvää asiantuntijuutta sekä

kehittämään sopimuksellisuutta yhtenä yhteistyön muotona. (Penttinen & Kämäräinen 2020; Kirkkohallitus, 2020.)

Kirkkohallitus hyväksyi joulukuussa 2019 Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat-asiakirjan, joka on päivitys vuonna 2009 julkaistulle Minäkö perhetyön tekijä?-linjauksille. (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2019.) Kokonaisuudessaan Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat-julkaisu vastaa LAPE-ohjelman linjauksia ja haastaa jokaista seurakuntien työntekijää yli erilaisten työalojen suunnittelemaan ja toteuttamaan entistä perhelähtöisempää seurakuntaa. (Kirkkohallitus, 2020.)

4 SEURAKUNNAT LAPSIPERHEIDEN TUKENA

4.1 Seurakunnat ja kirkon perhetyö

Seurakunnat tukevat lasta ja perhettä erilaisissa elämäntilanteissa. Esimerkiksi lasten ja nuorten kerho-, harrastus- ja leiritoiminta, vanhemmuuden tukeminen, perheyhteyttä vahvistavat tapahtumat, perheneuvonta, jumalanpalveluselämä sekä aineellinen ja taloudellinen tuki ovat keskeinen osa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. (Kirkkohallitus, 2007.) Kirkon perhetyö määritellään kokonaisvaltaiseksi tueksi, jossa on hengellisen, henkisen ja aineellisen auttamisen ulottuvuudet. Kirkon perhetyön tavoitteena on monimuotoisten perheiden kasvun, keskinäisen kunnioittamisen, jaksamisen sekä hengellisen elämän vahvistaminen. (Heinonen & Sotamaa, 2018, s. 71; Kirkkohallitus, 2020.)

Kirkon perhelähtöisen työtteen perustana on jokaisen ihmisen arvokkuus Jumalan luomana, lunastamana ja pyhittämänä (Valtonen, s. 6). Perheteologian näkökulmasta lapseus ei ole biologiseen ikään sidottu elämävaihe vaan ihmisen ydinidentiteetti suhteessa Jumalaan ja toisiin ihmisiin. Ihminen syntyy maailmaan riippuvaisena toisista ihmisistä, luomakunnasta ja Jumalasta. Jokainen ihminen

liittyy osaksi perhettä lapseuden teologisen identiteetin myötä. Täysi ihmisyyys ja osallisuus Jumalan perheväestä kuuluu kaikille, myös perheen tai parisuhteen ulkopuolella eläville. (Jankko, i.a.) Kirkon perhetyön ja perhetoiminnan keskeisiä lähtökohtia ovat saavutettavuus, maksuttomuus ja matalan kynnyksen osallistuminen. Toiminta on joustavaa, joka mahdollistaa perheiden nopean ja riittävän tukemisen. (Heinonen & Sotamaa, 2018.)

Kirkon kasvatuksen linjauksen mukaan kirkon kasvatusta perustuu kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen, jossa ihmisen eri ulottuvuudet ovat samanarvoisia lahjoja, eikä ihmisen hengellisyys ole irrotettavissa ihmisen kokonaisuudesta. Kirkon kasvatuksella tarkoitetaan kaiken ikäisten kokonaisvaltaisen kasvun mahdollistamista ja tukemista. Kasvatusta on yksi kirkon perustehtävistä julistuksen, palvelun eli diakonian ja lähetyksen lisäksi. Kirkon kasvatusta on ulkopuolisuuden, eli syrjäytymisen ehkäisyä ja torjuntaa, jossa kirkko toteuttaa kristillistä kasvatustehtäväänsä sekä lähimmäisenrakkaudesta kumpuavaa diakonista tehtäväänsä. Ulkopuolisuuden ehkäisy määritellään työotteeksi ja asenteeksi, joka kuuluu jokaiselle kirkon työntekijälle. (Kirkkohallitus, 2021.)

4.2 Diakoniatyö

Kirkkolaki (L1054/1993) määrittelee kirkon tehtävää yhteiskunnassa seuraavasti: Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi (L 1054/1993). Kirkkojärjestys (1055/1991) velvoittaa seurakunnan ja sen jäsenten harjoittamaan diakoniaa. Kirkkojärjestys tarkentaa diakonian tarkoitukseksi kristilliseen rakkauteen perustuvan avun antamisen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (KJ 1055/1991).

Diakoniaan liittyvän peruskysymyksen, ”mitä diakonia on ja miksi sitä tehdään”, perustelut ovat muuttuneet vuosien ja vuosikymmenien varrella. Rättyä (2009) määrittelee diakoniatyön ammattitaitoiseksi auttamiseksi, kokonaisvaltaiseksi tukemiseksi ja hädän ehkäisemiseksi. Rättyä (2009) toteaa tutkimuksessaan

diakoniatyön olevan sidoksissa oman aikansa historiallisiin ja yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Työntekijän omat intressit, asenteet, ammattiosaaminen, paikkakunnan tarpeet, yhteiskunnalliset muutokset, seurakuntalaisten, luottamushenkilöiden ja työtovereiden odotukset sekä perinteet voivat vaikuttaa diakoniatyön muotoutumiseen.

Kopperi (2016, s. 118) analysoi diakonian perustelun muutoksia ja toteaa, että diakoniaa on perusteltu varhaisimmassa vaiheessa erityisesti Raamatun esimerkillä, Jeesuksen käskyllä lähimmäisenrakkauteen, kristillisellä rakkaudella sekä erityisellä palvelun viralla. Myöhemmin perustelut ovat painottuneet Jumalan valtakuntaan, kirkon tehtävään, kultaiseen sääntöön (Matt. 7:12, Luuk. 6:31) sekä kontekstista nouseviin tehtäviin. Diakonia on myös muuttunut laaja-alaisemmin käsitettäväksi osaksi kirkon kokonaisuutta, joka vaikuttaa perustehtävänsä ohella myös sielunhoidossa, kasvatuksessa, jumalanpalveluselämässä, seurakunnan hengellisessä toiminnassa sekä kirkon yhteiskunnallisessa työssä. (Kopperi 2016, s. 118.)

Gothi & Jantunen (2010) ovat tutkineet diakoniatyöntekijöiden tapoja hahmottaa diakoniatyön asiakastyötä ja osaamistaan. Tutkimusten perusteella diakoniatyöntekijät kokivat yhteistyön kunnan ja järjestöjen kanssa välttämättömäksi, jotta asiakkaan suurimpaan hätään voitaisiin vastata. Verkosto ja vaikuttamistyö nähtiin osana diakonista sosiaalityötä, vaikuttamisen kohdistuttua sekä yhteisöllisyyden tukemiseen, että yhteiskunnan rakenteisiin. Samoin palveluohjaaminen sosiaalisissa kysymyksissä määriteltiin osaksi diakonista sosiaalityötä. Rättyän (2009) tutkimuksen mukaan diakoniatyöntekijät kokivat tarvitsevansa lisää verkostotyövalmiuksia sekä yhteistyötaitoja, jotta diakoniatyöllä pystytään vastaamaan yhteiskunnallisiin epäkohtiin.

4.3 Diakoninen perhetyö

Diakonista perhetyötä toteutetaan seurakunnissa erilaisilla nimikkeillä kuten lapsidiakonia, perhediakonia, diakoninen perhetyö tai diakonian perhetyö. Perhediakonia on työmuotona sosiaalialan perhetyötä uudempi eikä diakoniselle

perhetyölle käytännöistä huolimatta löydy yksiselitteistä määritelmää tai vakiintunutta työmuotoa. (Rundgren, 2008.) Perhediakoniatyössä ei myöskään ole laki-velvoitteita eikä esimerkiksi kirjaamisvelvoitetta, kuten sosiaalityössä (Rundgren, 2020, s. 214). Diakonisesta perhetyöstä tai perhediakoniasta puhuttaessa tarkoitetaan usein laaja-alaista, korjaavaa perhetyötä. Rovaniemen seurakunta (i.a.) määrittelee verkkosivuillaan perhediakonian sekä ennaltaehkäiseväksi työksi että lastensuojelun näkökulmasta tapahtuvaksi perhetyöksi, joka tapahtuu moniammatillisessa yhteistyössä seurakunnan muiden työalojen sekä kaupungin toimijoiden kanssa. Kirkkohallitus (2020) linjaa Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat-julkaisussa ennaltaehkäisevän perhetoiminnan kuuluvan kaikille kirkon työntekijöille ja laaja-alaiseen perhetyöhön koulutetuiksi diakoniatyöntekijät, nuorisotyönohjaajat ja varhaiskasvatuksen ohjaajat. Seurakunnan toimintaa kuvaavista käsitteistä perhetoiminta-käsite sisältää ajatuksen perheiden osallisuudesta ja perhetyö-käsite on käytössä yleisimmin korjaavan työn merkityksessä (Valtonen, i.a.).

Suomen evankelisluterilainen kirkko määrittelee diakonisen perhetyön perustuvan perheen keskinäisen toiminnan tukemiseen ja vahvistamiseen. Diakonisen perhetyön periaatteena on ajattelu, jossa perhe toimii kumppanina diakoniatyön kanssa. Keskeisinä toimintaa ohjaavina periaatteina ovat perhe- ja voimavara-lähtöisyys, luottamuksellisuus, tasavertaisuus ja perheen ehdoilla eteneminen. (Suomen evankelisluterilainen kirkko, i.a.)

Rundgren (2010, s. 22 - 24) toteaa, että diakonisessa perhetyössä kohdataan perheitä, joissa lapset elävät jossain määrin haavoittuvissa olosuhteissa perheessä ilmenevien huolten vuoksi. Rundgren on luonut perhetyötä tekevän diakoniatyöntekijän roolikartan, jossa perhetyötä tekevillä diakoniatyöntekijöillä on viisi erilaista roolia toimiessaan perheiden kanssa. Roolijako on seuraava: 1. lapsen näkyväksi tuoja, 2. perheen rinnalla kulkija, 3. perheen toiminnan mahdollistaja, 4. perheen parhaaksi—yhteistyön tekijä ja 5. perheen kokonaistilanteen selvittäjä. Rundgren (2020, s. 214) tuo esiin, että diakoniatyöntekijän rooli perheen rinnalla kulkijana mahdollistaa usein laajan kokonaiskuvan luomisen perheen tilanteesta, joskin siihen voi mennä aikaa.

Rundgrenin (2020, s. 210) mukaan tulevaisuuden näkymät perhediakoniatyössä voivat olla monenlaisia. Moniammatillisuuden selkeyttäminen ja asiantuntijuuden vahvistaminen kunta- ja järjestöverkostojen avulla ovat keskeisiä kehittämiskohteita. Oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen lapsuuden edistäminen ovat Rundgrenin (2020, s. 216) mukaan perhediakonian keskiössä.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa tietoa MTLH:n ja Kuopion Alavan seurakunnan sekä Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan yhteistyöstä lapsiperheiden tuettuihin lomiiin liittyen. Aineistonkeruumenetelmänäni on teemahaastattelu. Tarkastelen yhteistyötä pääasiassa MTLH:n ja diakoniatyöntekijöiden välillä sekä diakoniatyöntekijöiden yhteistyötä asiakasperheiden kanssa lomalle hakeutumisen prosessissa sekä tuetuilla lomilla. Tavoitteena on tuoda esiin diakoniatyöntekijöiden käytännön kokemuksia tuetuilta lomilta sekä diakoniatyön erityisosamista lomayhteistyössä. Toivon, että opinnäytetyöni voisi tuoda uusia näkökulmia molemmille yhteistyötahoille, MTLH:lle ja seurakunnille, yhteistyön edelleen kehittämiseksi.

Olen ideoinut opinnäytetyöni tutkimusaihetta yhdessä työelämäyhteistyökumppanini MTLH:n kanssa. Opiskelijana minulle oli merkityksellistä, että saan tuottaa opinnäytetyön työelämlähtöisesti, palvelemaan työelämäyhteistyökumppanini tutkimus- ja kehittämistarpeita. Toinen tärkeä lähtökohta minulle kirkon alan opiskelijana oli diakoniatyön ammatillinen näkökulma. Halusin tuoda esiin diakoniatyön tuomaa lisäarvoa yhteistyökumppanina, silloin kun asiakkaina on sosiaalisesti, taloudellisesti tai terveydellisesti heikossa asemassa olevia ihmisiä tai perheitä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset muuttuivat opinnäytetyöprosessini aikana työni rajauksen, opinnäytetyöni ohjauksesta saadun henkilökohtaisen palautteen ja haastatteluaineiston perusteella. Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat 1. Millaista yhteistyötä MTLH on tehnyt Kuopion Alavan seurakunnan ja Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan kanssa lapsiperheiden tuettuihin lomiiin liittyen? 2. Millaista diakoniatyön kumppanuus on lapsiperheiden tuettujen lomien prosesseissa a.) MTLH:n kanssa b.) perheiden kanssa?

5.2 Aineistonkeruu

Opinnäytetyöni tavoitteiden näkökulmasta laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimustapa soveltui parhaiten tutkimusmetodiksi. Tutkimustapa myös mahdollisti aiheen tarkastelua vapaammin, sillä kvalitatiivinen tutkimus mahdollistaa tutkimusongelmien muokkaamisen tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 126.) Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Toteutin teemahaastattelut ryhmäkeskusteluina kahdelle haastateltavalle ryhmälle (MTLH:n työntekijät, Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan diakoniatyö) ja yksilöhaastatteluna Kuopion Alavan seurakunnan diakoniatyöntekijälle vuoden 2018 maaliskuu - toukokuun välisenä aikana.

Ryhmähaastattelu terminä viittaa tilanteeseen, jossa ryhmän vastaajia haastatellaan yksilöllisesti. Ryhmäkeskustelu kuvaa tilannetta, jossa vastaajat keskustelevat keskenään ja haastattelijan rooli on rohkaista ja kannustaa vastaajia keskustelemaan aiheesta. (Valtonen, 2005, s. 223 - 224.) Ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeruun muoto, koska tietoa saadaan monelta henkilöltä yhtä aikaa. Ryhmässä vastaajat voivat täydentää toisiaan ja auttaa väärinymmärrysten korjaamisessa. Toisaalta ryhmähaastattelussa dominoivat henkilöt voivat määritellä keskustelun suuntaa ja vaikuttaa ryhmähaastattelun dynamiikkaan. (Hirsjärvi ym., 2010, s. 211.)

Hirsjärvi & Hurme (2000) toteavat, että aineistonkeruumenetelmävalinnoissa perusteena käytetään usein seikkoja, kuten tehokkuutta, taloudellisuutta, tarkkuutta ja luotettavuutta. Edellä mainitut olivat painavia perusteita myös minulle

aineistonkeruumenetelmän valinnassa. Lisäksi sain opinnäytetyön seminaarissa tukea haastattelututkimukselle omassa opinnäytetyössäni. Minua kiehtoi myös haastattelun vuorovaikutuksellisuus. Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutustilanteessa tutkittavien kanssa, jolloin tutkimustapa luo mahdollisuuksia suunnata tiedonhankintaa haastattelutilanteessa. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 34.) Tämän mahdollisuuden hyödyntäminen oli minulle suureksi hyödyksi. Pystyin haastattelutilanteessa ulkopuolisena tarkentamaan kysymyksiäni tarvittaessa siten, että sain selkeämmän kokonaiskuvan haastateltavista teemoista. Haastattelu-tyyppinä teemahaastattelu sijoittuu strukturoidun ja avoimen haastattelun välille ja teemahaastattelua voidaan pitää kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen tyyppimuotona. (Hirsjärvi ym., 2010.)

Lähdin pohtimaan haastatteluni teemoja aiheeseen liittyvän kirjallisuuden sekä opinnäytetyöni tutkimuskysymysten kautta. Tavoitteenani oli säilyttää haastattelujen keskusteleva luonne, mutta toisaalta saada riittävästi rajattua tietoa niistä asioista, joita tutkin opinnäytetyössäni. Laadin kaksi erillistä teemahaastattelurunkoa, joista toista (LIITE 1.) käytin seurakuntien diakoniatyöntekijöitä haastatellessani ja toista (LIITE 2.) MTLH:n henkilökuntaa haastatellessani. Rakensin teemahaastattelukysymyksien varsinaisen sisällön kolmeen eri osaan, jotka koostuivat yhteistyön kuvauksesta, diakoniatyön roolista sekä yhteistyön kehittämisestä. Teemahaastattelurunkoa laatiessani diakoniatyön rooliin liittyvät kysymykseni kohdistuivat vielä alkuperäisien tutkimuskysymysteni mukaan. Yksi alkuperäisistä tutkimuskysymyksistäni oli, miten tuetut lomautukset ovat esillä diakoniatyön arjessa.

Ennen haastattelua lähetin tutkimussuostumuskirjeet (LIITTEET 3., 4. ja 5.) molemmille seurakunnille ja MTLH:lle. Sekä MTLH että seurakunnat valitsivat itse minäkäläisellä työntekijäkokoontilalla he osallistuvat haastatteluun. Ennen haastatteluja jokainen haastateltava allekirjoitti suostumuslomakkeen, jossa tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus sekä anonymiteetti oli selvennetty. Pidin tärkeänä tutkimuseettisesti, että jokaisella haastatteluun osallistuvalla henkilöllä on mahdollisuus myös halutessaan kieltäytyä haastattelusta. Laadin kirjallisen suostumuslomakkeen, jonka jokainen haastateltava allekirjoitti ennen haastattelun alkamista. (LIITE 6.)

Sain etukäteen tiedon, että Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnasta haastatteluun osallistuu useampi diakoniatyöntekijä ja Kuopion Alavan seurakunnasta yksi diakoniatyöntekijä. Haastatteluun osallistuvien diakoniatyöntekijöiden lukumäärä-erot seurakuntien välillä selittyivät sillä, että Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnassa kaikilla diakoniatyöntekijöillä oli kokemusta tuetusta lomatoimintayhteistyöstä. Kuopion Alavan seurakunnassa yksi diakoniatyöntekijä oli ollut mukana lomayhteistyössä.

5.3 Yhteistyöseurakunnat toimintaympäristöinä

5.3.1 Kuopion Alavan seurakunta

Seurakunnan toiminta-ajatuksiksi on vuonna 2018 määritelty kohtaamisen kirkko. Keskeistä toiminta-ajatuksessa on ollut seurakuntalaisten kutsuminen Jumalan yhteyteen ja rohkaiseminen toisista ja luomakunnasta välittämiseen. Alavan kirkon jäsenmäärä toimintavuoden lopussa oli 13 281 henkilöä. Toimintavuonna kirkosta erosi 287 henkeä ja kirkkoon vastaavasti liittyi 50 henkeä. (Kuopion evankelisluterilainen seurakuntayhtymä, 2019.)

Lapsi- ja perhetyön suosittuja toimintamuotoja vuonna 2018 ovat olleet kesäkahvilatoiminta ja lapsiperheille tarkoitetut puistotreffit. Muuta toimintaa perheille ovat olleet perhekerhot, vauvatupa ja lapsiparkki-lastenhoitopalvelu. Lapsille on järjestetty päiväkerhoja, kouluikäisten kerhoja sekä kouluikäisten leirejä. (Kuopion evankelisluterilainen seurakuntayhtymä, 2019.)

Alavan seurakunnan vuoden 2018 toimintakertomuksessa heikompien huomioiminen ja kohtaaminen määritellään koko seurakunnan läpäiseväksi toiminnaksi. Yhtenä tavoitteena on ollut, että taloustilanne ei olisi este toimintaan osallistumiselle. (Kuopion evankelisluterilainen seurakuntayhtymä, 2019.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan vuonna 2018 Kuopion alueella toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä oli 13,1 prosenttia kaikista alueen lapsiperheistä ja lasten pienituloisuusaste oli 11,7 prosenttia (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-c., i.a.-d.).

5.3.2 Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta

Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnassa työskenteli haastatteluhetkellä yhteensä kolmetoista diakoniatyöntekijää ja seurakunnan jäsenmäärä oli n. 45 000 henkilöä. Johtavan diakoniatyöntekijä Pöyryn (henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2018) mukaan Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta-alueen demograafisia erityispiirteitä ovat väestön jakautuminen haja-asutusalueille, pitkät välimatkat sekä palveluiden keskittyminen keskusta-alueelle. Ikääntyneiden määrä alueella lisääntyy, kun taas lasten ja nuorten määrä vähenee.

Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta koostuu kuudesta alue seurakunnasta. Alue seurakuntia ovat Anttolan, Haukivuoren, Ristiinan, Ristimäen, Savilahden sekä Suomenniemen alue seurakunnat. Työmuotojen yhteiseksi tavoitteeksi on vuonna 2017 asetettu kohtaamisen kehittäminen. Kohtaaminen ja sen laadun arviointi tulee olemaan myös tulevaisuudessa painopisteenä yhä useammalla työalalla. Toimintavuonna 2017 kirkosta erosi 419 henkeä ja kirkkoon liittyi 118 henkeä. (Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta, 2017.)

Lapsi- ja perhetyön viikkotoiminnan pohjana on kahdeksan perhekerhoa ja kolmetoista päiväkerhoryhmää, joihin osallistui viikoittain vajaa kaksisataa lasta. Toimintavuonna 2017 koulu yhteistyötä on kehitetty uuden opetussuunnitelman mukaisesti. Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta on valmistautunut sote-uudistukseen ja osana valmistautumista perheasioiden sovittelupalveluiden sopimuksia on uusittu kuntayhtymän ja sopijakuntien kanssa. Kirkkohallituksen sote-työryhmässä on mukana diakonian ja erityistyöalojen johtaja. (Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta, 2017.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan vuonna 2018 Mikkelin alueella toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä oli 9,8 prosenttia kaikista alueen lapsiperheistä ja lasten pienituloisuusaste oli 11,9 prosenttia (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-e., i.a.-f.).

5.4 Haastattelun ja ryhmäkeskustelujen toteuttaminen

Toteutin haastattelun Alavan seurakunnassa 20.03.2018. Haastatteluun osallistui yksi diakoniatyöntekijä. Kahdenkeskisessä haastattelussa minun oli helppo tarkentaa kysymyksiäni ja myös tarkentaa vastauksia vähentääkseni omia tulkin-tojani. Haastatteluun kului aikaa yksi tunti.

Haastattelu Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnassa toteutui 21.03.2018 ryhmäkeskusteluna, johon osallistui yhteensä yksitoista diakoniatyöntekijää. Ryhmäkeskustelussa haastattelijan rooli on erilainen kuin kahdenkeskisessä haastattelussa, joten valmistauduin lukemalla kirjallisuutta tutkimushaastatteluista (esim. Hirsjärvi ja Hurme, 2000.) Vastajien identifioimiseksi, mutta heidän anonymiteettinsä säilyttämiseksi päädyin käyttämään numerointia. Ohjeistin haastateltavat ennen kommentointia tai puheenvuoroa sanomaan ääneen numeronsa. Haastattelutilanteessa kysyin, toivooko yhteisö vuorotellen kiertävää vastausvuoroa, jolloin jokainen haastateltava saa mahdollisuuden puhua. Haastateltavat toivoivat kuitenkin vapaata keskustelua puheenvuoroa pyytämällä, joka toimi haastattelutilanteessa hyvin. Keskustelu oli tasapuolista ja kaikki etukäteen sovitut teemat tulivat käsiteltyä. Haastatteluun kului aikaa yksi tunti ja 10 minuuttia.

Viimeiseksi toteutin haastattelun ryhmäkeskusteluna MTLH:n työntekijöille 03.05.2018. Keskusteluun osallistui seitsemän MTLH:n työntekijää. Halusin toteuttaa MTLH:n ryhmäkeskustelun viimeisenä, jotta pystyn tuomaan mukaan haastatteluun mahdollisia diakoniatyöntekijöiden näkökulmia. MTLH:n työntekijöistä yhdellä haastateltavalla oli eniten käytännön kokemusta lomayhteistyöstä seurakuntien kanssa. Tutkimuskysymyksiäni näkökulmasta kaikki haastateltavat kuitenkin pystyivät tuomaan omia näkökulmiaan keskusteluun.

5.5 Haastatteluaineiston käsittely ja analysointi

Tallensin kaikki kolme haastattelua kokonaisuudessaan ääninauhurille myöhempäälle käsittelyä ja analysointia varten. Käsittelin haastattelunauhat litteroiden, eli kirjoitin äänitallenteen puhtaaksi tekstimuotoon. Kirjoitin haastattelut puhtaaksi

sanatarkasti. Litteroinnit olivat valmiina kesäkuun lopussa 2018. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 50 sivua. Kuopion Alavan seurakunnan haastattelumateriaaliin käytetty fontti oli Arial, fonttikoko 14 ja Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan sekä MTLH:n haastattelumateriaaliin käytetty fontti oli Calibri, fonttikoko 12.

Allekirjoitetut haastattelusuostumuslomakkeet, joissa on haastatteluun osallistuneiden henkilöiden nimet, ovat pidetty säilytyksessä lukitussa paikassa, jonne pääsy on ollut vain minulla. Haastattelulitteroinnit on säilytetty salasanalla suojatuissa sähköisissä tiedostoissa. Litteroinnin jälkeen olen tuhonnut haastattelujen äänitallenteet ja opinnäytetyöni julkaisemisen jälkeen hävitän haastatteluaineiston sekä henkilötietoja sisältävät lomakkeet, kuten haastattelusuostumukset.

Päädyin käsittelemään haastateltavia diakoniatyöntekijöitä yhtenä ryhmänä, sillä näin sain varmistettua Kuopion Alavan seurakunnan työntekijän anonymiteetin. Tästä syystä diakoniatyön puolelta kyselyyn vastaajia on yhteensä kaksitoista. Joiltakin osin yhteistyön kuvauksissa jouduin kuitenkin erittelemään seurakunnat, sillä käytännöt ja lomayhteistyön toteuttaminen olivat toistaan merkittävästi poikkeavia. Aluksi luin aineistoani useampaan otteeseen ja pyrin tutustumaan sen sisältöön ja refleктоimaan esiin tulleita näkökulmia. Etsin olennaista tietoa ja toisaalta etsin sopivaa rajausta tutkimuskysymysteni näkökulmasta. Käsitelin haastatteluaineiston värikoodausta käyttämällä aineiston ensivaiheen järjestelyä ja luokittelemista varten. Systemaattisen koodauksen avulla aineistoa käydään huolellisesti läpi ja siitä etsitään samoja seikkoja toimivan koodausrunгон rakentamiseksi. Koodaamista voidaan pitää myös yhtenä sisällönanalyysin työvälineenä. (Juhila, i.a-a.)

Väritin osioita käyttämällä eri värejä siten, että haastatteluaineisto ryhmittyi opinnäytetyöni tutkimuskysymysten mukaisiin teemoihin. Teemoittelussa aineistosta pyritään paikantamaan tutkimuskysymysten kannalta oleellisia asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä (Tuomi & Sarajärvi, 2009; Juhila, i.a-b).

Ensimmäisen värikoodein merkityn teemoittelukierroksen teemoiksi tulivat: 1. Myönteiset kokemukset lomista (diakoniatyöntekijöiden näkökulma tai heidän

esiin tuomat asiakasnäkökulmat), 2. Epäonnistuneet kokemukset tai kehittämiskohdat, 3. Yhteistyö MTLH:n kanssa, 4. Diakonian rooli tuetuilla lomilla. Tämä värikoodaus jätti aineistoin analyysin vielä suppeaksi, sillä huomasin teemoittelun keskittyvän diakoniatyöntekijöiden näkökulmiin. Lisäsin oman väriteemoittelun vielä MTLH:n työntekijöiden vastauksille ja otin avukseni käsitekartan käytön selkiyttääkseni teemoja ja haastatteluvastauksia. Käsitekartta toimi ennen kaikkea tukenani sen varmistamisessa, että kaikki olennaiset asiat haastatteluaineistosta tulevat käsittelyyn ja toisaalta pystyin myös tehokkaammin rajaamaan aineistoa. Käsitekartan avulla sain myös luotua käytännön yhteistyön kuvauksen, sillä yhteistyön kuvaus jakautui ja tarkentui yhä uudelleen eri vastauksissa.

Teemahaastattelulle tyypillisesti aineistoissa oli monitahoisia vastauksia, joka antavat tutkijalle mahdollisuudet tulkita vastauksia monesta näkökulmasta. Haastattelumateriaalia teemoitellessani yhdeksi keskeiseksi teemaksi muodostui diakonian rooli tuetuilla lomilla, johon haastatteluissa käytettiin monta puheenvuoroa. Diakoniatyön erityisosaamisen esiin tuominen tuetuilla lomilla oli yksi opinäytetyöni tavoitteista, joten päädyin kvalitatiiviselle tutkimukselle mahdolliseen tutkimuskysymysten muokkaamiseen ja muotoilin alkuperäisiä tutkimuskysymyksiäni uudelleen haastatteluaineiston perusteella. (Hirsjärvi ym., 2010, s. 126.)

6 TULOKSET

6.1 Diakoniatyön ja Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n yhteistyö

6.1.1 Yhteistyön rakentuminen

Haastateltavista seurakunnista Kuopion Alavan seurakunta oli tehnyt MTLH:n kanssa yhteistyötä vain lapsiperheille tarkoitetuilla tuetuilla lomilla. Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta ja MTLH olivat järjestäneet yhteistyössä lomiamyös maahanmuuttajille, mielenterveyskuntoutujille sekä ikääntyneille.

Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta on järjestänyt tuettuja lomiam perheille yhteistyössä MTLH:n kanssa vuodesta 2011. Haastattelussa tuli esiin, että nykyisen kaltainen yhteistyö oli rakentunut vähitellen ja lomiam oli järjestetty erilaisille asiakasryhmille vuorovuosin. Ryhmäkeskustelulle tyypillisesti diakoniatyöntekijät kävivät runsaasti keskinäistä vuoropuhelua ja tarkensivat toistensa vastauksia. Osa haastateltavista ei osannut vastata, kuinka monta perheille tarkoitettua lomaa seurakunnassa on järjestetty, osa pohti vuosilukuja ja muisteli yhteistyön historiaa. Muutama diakoniatyöntekijä muisti selkeästi tehdyn lomayhteistyön vuosittain. Erot vastauksissa selittyivät sillä, kuinka tiiviisti kukin diakoniatyöntekijä oli ollut mukana lomayhteistyössä. Ensimmäinen lomayhteistyö MTLH:n kanssa oli käynnistynyt mielenterveyskuntoutujille tarkoitetusta lomasta.

En muista, vaan mietin, että siellä alkukuvioissa oli varmaan mielenterveyskuntoutujille suunnattu loma. Vuosilukua en muista, mutta jotenkin semmonen mielikuva, että siinä aika alussa. Minusta se yhteistyökuvio oli niiku sillä tavalla ohuempi, kuin nykyisin. Elikkä silloin me tiedettiin tarjota sitä ja tiedottaa täällä omille asiakkaillemme lomaa ja etsiä niitä kuntoutujia osallistumaan siihen. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Haastatteluvastauksissa kuitenkin tarkentui, että lapsiperheiden tuettuja lomiam oli järjestetty haastatteluhetkeen mennessä viisi kertaa. Ennen varsinaista yhteistyön alkamista seurakunnan diakoniatyöntekijät olivat ohjanneet ja tukeneet perheitä hakemaan tuettuja lomiam. Diakoniatyöntekijät ilmaisivat, että he ovat ohjanneet perheitä hakemaan tuettuja lomiam ”iät ja ajat”, joten näkymätöntä yhteistyötä on tapahtunut jo pitkään.

Yhteistyön rakentumisen ensimmäisenä vaiheena on ollut perheiden ja muiden asiakasryhmien ohjaaminen ja kannustaminen lomien hakemiseen, mutta yhteistyö on ollut sopimuksetonta ja näkymätöntä. Nykyiseen muotoonsa lomayhteistyö diakoniatyön ja MTLH:n välillä on kehittynyt erilaisten kokemusten ja erehtymisten kautta. Nykyisessä yhteistyömallissa diakoniatyöntekijät osallistuvat lomille, jonka diakoniatyöntekijät kokivat välttämättömänä loman onnistumisen ja asiakasperheiden tuen tarpeen vuoksi. Lomayhteistyö oli alkanut MTLH:n edellisen toiminnanjohtajan aikana henkilökohtaisten kontaktien kautta. Yksi

haastateltavista kertoo, että tulevaisuuden ajatuksena on järjestää lapsiperheiden tuettuja lomiamina joka toinen vuosi, vuorotellen vanhustyön kanssa.

Kuopion Alavan seurakunta oli järjestänyt tuettuja lomiamina lapsiperheille yhteistyössä MTLH:n kanssa kahden vuoden ajan haastatteluhetkestä. Lomiamina oli järjestetty kaksi kertaa. Yhteistyö on käynnistynyt Alavan seurakunnan diakoniatyöntekijän yhteydenotosta MTLH:hon ja pyynnöstä lomayhteistyön käynnistämiseksi.

6.1.2 Seurakuntien tarjoama taloudellinen tuki

Molemmat yhteistyöseurakunnat ovat järjestäneet asiakkaille maksuttomia bussikuljetuksia lomakohteeseen. Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan diakoniatyöntekijöiden vastausten perusteella bussikuljetus on toteutunut ainakin kahtena lomavuonna. Kuopion Alavan seurakunta on järjestänyt bussikuljetuksen molempina vuosina. Yksi haastateltavista diakoniatyöntekijöistä kertoo, että perheiden autottomuus on yksi iso este lomalle pääsemiseksi ja arvioi bussikuljetuksen tärkeänä osana loman mahdollistamiseksi. Lomien omavastuuosuuksien taloudellisen tukeminen on vaihdellut.

Joillakin lomilla maksuton bussikuljetus on ollut seurakunnan taloudellinen panostus lomalle. Muutoin loman omavastuukustannuksissa on voinut saada apua kaupungin sosiaalitoimelta. Toisinaan hankkeiden tai rahastojen kautta on voinut saada seurakunnalta taloudellista tukea koko omavastuuosuuden kattamiseen. Yksi haastateltavista diakoniatyöntekijöistä kuitenkin pohti, että pieni taloudellinen omavastuuosuus on tärkeää perheiden sitouttamiseksi ja peruutuksien ehkäisemiseksi.

Me tarjoamme bussikuljetusta, että se on niinkun meidän taloudellinen panos tälle lomalle plus sitten yksi työntekijä. Että se omavastuu on mennyt sillä tavalla, että joko perheet on maksaneet itse tai sitten sosiaalitoimesta. Että me ollaan tehty yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa ja sosiaalitoimi on tullu, siinä tueksi, että pääsevät lomalle. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Lomien asiakkaille maksettavaksi jäävä omavastuuosuuden määrä jäi minulle haastattelijana epäselväksi, sillä en tarkentanut asiaa kysymyksilläni. MTLH (i.a.) ilmoittaa verkkosivuillaan loman 17 vuotta täyttäneen omavastuuosuudeksi sata euroa viideltä vuorokaudelta. Yksi diakoniatyöntekijä kommentoi puheenvuorossaan, että lomien pieni omakustannushinta, seitsemän tai kymmenen euroa voi olla vähävaraiselle liian suuri kynnyks hakea lomalle ilman diakoniatyön kannustusta.

6.1.3 Lomien hakeminen

Haastattelukysymyksistäni jäi puuttumaan kysymys siitä, miten suuria perhelomaryhmät ovat olleet. Kuopion Alavan seurakunnan haastattelussa kävi kuitenkin ilmi, että heidän lomaryhmänsä ovat olleet mitoitettuja kymmenelle perheelle. Hakemuksia oli tullut molempina vuosina yli kymmenen kappaletta, mutta peruutuksien vuoksi kaikki halukkaat olivat päässeet lomalle. Seurakunnan diakoniatyöntekijät olivat etukäteen miettineet lomaryhmien kokonaisuutta ja sitä, ketkä perheet voisivat eniten hyötyä juuri kulloinkin järjestettävästä lomasta. Diakoniatyöntekijöiden tekemä tarveharkinta oli ohjannut heitä suosittelemaan lomiam sopivaksi katsomilleen perheille.

Lapsiperhelomille haettaessa Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta ei ollut käyttänyt julkista hakua esimerkiksi lehti-ilmoituksella tai vastaavalla. Lomille hakijoiksi oli etsitty perheitä, joiden diakoniatyöntekijät olivat ajatelleet eniten tarvitsevan lomaa. Vastausten mukaan sopivien hakijaperheiden etsimiseen oli käytetty resursseja sekä hyödynnetty omaa työyhteisöä, että laajemmin lapsiperheiden alueellista palveluverkostoa. Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta oli tehnyt etsivää työtä yhdessä lastensuojelun perhetyön sekä kouluterveydenhoitajien kanssa sopivien perheiden löytämiseksi.

Kuopion Alavan seurakunta oli ilmoittanut lapsiperhelomista myös julkisella haulla. Lomien tiedustelut sekä yhteydenotot oli ohjattu diakoniatyöntekijälle. Julkinen haku oli tuonut hakijoiksi myös perheitä, joilla ei ole aiemmin ollut asiakas-kontaktia diakoniatyöhön. Julkisen haun lisäksi Kuopion Alavan seurakunta oli

tehnyt etsivää työtä omassa asiakaskunnassa ja perheille oli ehdotettu lomia diakoniatyöntekijöiden toimesta. Joissakin diakoniatyöntekijöiden puheenvuoroissa pohdittiin julkisen haun velvoittavuutta. Diakoniatyöntekijöillä oli epäselvyyttä, velvoittaako MTLH seurakuntia julkiseen hakuun.

MTLH:n haastattelussa palasin tarkentavasti julkisen haun kysymykseen. MTLH:n työntekijöiden vastausten mukaan seurakunnat voivat itse valita, ilmoittavatko lomat julkiseen hakuun. MTLH:n työntekijät pohtivat julkisen haun tuovan tunnettuutta lomille, mutta toisaalta korostivat myös diakoniatyöntekijän arvion merkitystä, ketkä lomasta eniten hyötyisivät.

Jos tässä näiden nykyisten seurakuntakumppaneiden kanssa on sitä, että he tukevat sitä omavastuuosuutta jollakin tavalla, niin sitten tietenkin tällainen julkinen ilmoittaminen tois ehkä heille sitten niitä hakijoita, joista pitää sitten arvioida sitä, että onko ne sitten heidän tuen tarpeessa. Mut varmaan just se, että he tietää tai osaavat ajatella siellä ne diakoniatyöntekijät, että kenelle se olisi tarpeellista, että mihin se kohdentuu. (Haastateltava, MTLH.)

6.1.4 Lomaohjelma

MTLH mahdollistaa perheelle tuetun loman hyväksytyin lomahakemuksen perusteella. Perhe maksaa lomasta omavastuuosuuden itse tai esimerkiksi kaupungin sosiaalityön tai diakoniarahastojen tukemana. MTLH:n yhteistyökumppanina toimii eri puolella Suomea sijaitsevia lomapaikkoja kuten kylpylöitä, jotka toimivat lomien järjestämispäikkänä ja sisällöntuottajina. Lomaohjelma toteutetaan MTLH:n ja lomakohteen välisen hankintasopimuksen mukaisesti.

Ohjelman laatimiseen liittyvissä kysymyksissä oli hieman toisistaan poikkeavia vastauksia ja käsityksiä. Osalla vastaajista sekä MTLH:ssa että seurakuntien diakoniatyöntekijöissä oli käsitys, että diakoniatyöntekijät eivät osallistu suoraan ohjelman toteutukseen. Osa haastateltavista taas vastasi, että diakoniatyöntekijät ovat olleet suunnittelemassa lomaohjelmaa. Haastattelussa tarkentui, että MTLH toivoo yhteistyötä seurakunnan ja lomapaikan välillä lomaohjelman suunnitteluksi yleisen lomaohjelmarungon huomioiden.

Diakoniatyöntekijät näissä meidän yhteistyökumppaneissa, niin he eivät ole siihen sisältöön itsessään muuten osallistuneet, kuin se, että he on läsnä siellä ne diakoniatyöntekijät. (Haastateltava, MTLH.)

Niin sitten nää meidän yhteistyökumppanit on keskenään tekemisissä sen lomaohjelman suhteen. Elikkä me ei niinku puututa siihen, miten tai mitä he siellä sopivat, että tottakai meillä on tietyt raamit, mut se, että he voivat itse miettiä sen lomaohjelman suhteen, että mikä hyödyttäisi just tätä kohderyhmää. (Haastateltava, MTLH.)

Diakoniatyöntekijät keskustelivat myös keskenään tarkentaakseen, miten lomaohjelma rakentuu. Haastateltavat kävivät keskustelua toisiaan täydentäen ja lopputuloksena diakoniatyöntekijät näkivät, että lomapaikka suunnittelee lomaohjelman MTLH:n ohjeiden mukaisesti. Diakoniatyöntekijät näkivät, että heidän roolinsa on toimia sen jälkeen, kun MTLH ja lomapaikka ovat suunnitelleet ohjelman valmiiksi.

Että he tekee sitten sen ohjelman ja me tullaan sitten siihen mukaan (Haastateltava, diakoniatyö.)

Yksi haastateltavista diakoniatyöntekijöistä tarkentaa diakoniatyöntekijöiden olleen yhteistyössä lomapaikan kanssa loman sisällön suunnittelussa, vaikka suunnittelun päävastuu on ollut lomapaikalla.

Diakoniatyöntekijät on ollut suunnittelemassa sitä lomaa ja käytännön toteutusta. Ollaan järjestetty nuotioilta yhtenä iltana, muuten se ohjelma on tullut lomapaikasta pääosin. (Haastateltava, diakoniatyö.)

6.2 Positiiviset kokemukset

Haastateltavat diakoniatyöntekijät kokivat yhteistyön MTLH:n kanssa pääosin onnistuneeksi ja toimivaksi. Kaksi vastaajaa kuvasi yhteistyön MTLH:n kanssa helpoksi ja kaksi joustavaksi. Yksi vastaajista kuvaili yhteistyötä lisäksi mutkattomaksi, kivuttomaksi ja selkeäksi sekä koki MTLH:n internetsivut hyväksi. Yksi haastateltava myös mainitsi erityisen positiiviseksi sen, että MTLH:n voi olla yhteydessä matalalla kynnyksellä ja asioihin saa nopeita vastauksia.

On helppo olla yhteydessä. Tosi nopeasti vastaa ja pystyy niiku. Ei oo semmosta kynnystä, ettei vois ottaa yhteyttä asioissa. Että en mä niiku. Mä en keksi mitenkään, että pitäs eri tavalla. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Varsinaisesti positiiviset kokemukset rakentuivat vastausten sisään haastattelun eri aihepiireissä. Lomayhteistyö koettiin erittäin tärkeänä ja positiivisena sekä seurakunnissa, että MTLH:ssa. Loman merkitystä diakoniatyöntekijöiden näkökulmasta käsittelen omassa luvussa. MTLH:n työntekijöiden haastattelussa korostui näkemys seurakunnista ja diakoniatyöstä tärkeinä yhteistyökumppaneina ja yhteistyötä haluttiin sekä lisätä, että kehittää. Myös MTLH:lle tullut lomapalaute yhteistyöalomista oli ollut hyvää.

Aika usein kriittinen palaute, niin se saavuttaa meidät tuli se sitten lomalaisen kohdalta tai järjestökumppanin taholta. Että sitten, kun kerätään koko vuoden aikana lomalaispalautteet, niin kun sitä kattoo niin sehän on yli 90-95 prosenttisesti hyvää tai kiitettävää yleisellä tasolla. (Haastateltava, MTLH.)

6.3 Kehitettävät asiat

6.3.1 Diakoniatyöntekijöiden näkökulma

Muutamassa vastauksessa kuvattiin epäonnistunut kokemus, jossa kuitenkin lopuksi painotettiin yhteistyön sujuvuutta MTLH:n kanssa tai hyvää kehitystä epäonnistuneen kokemuksen jälkeen.

Haastatellut diakoniatyöntekijät kuvasivat erästä lomaa, joka oli epäonnistunut, sillä mukana ei ollut diakoniatyöntekijää. Lomalla haasteeksi oli noussut perheiden ongelmallinen alkoholinkäyttö sekä lomapaikan riittämättömät valmiudet kohdata asiakaskohderyhmää. Epäonnistunut kokemus tuotti keskustelua lomapaikan, MTLH:n sekä diakoniatyöntekijöiden välille ja keskustelun tuloksena päädyttiin ratkaisuun, jossa diakoniatyöntekijä on mukana lomalla.

Tähän nykyiseen malliinhan (jossa diakoniatyöntekijä on mukana lomalla) on just vaikuttanu, että meillä oli se perheiden tuettu loma, joka meni pilalle, koska meitä ei ollu siellä ketään paikalla. Kuviteltiin, että kun on räätälöity loma perheille, jotka tarvii erityistä tukea, niin lomahuolto on järjestäny sen kylpylän kanssa, että se on meidän asiakasperheille sopiva. Huomattiin, ettei menny ihan niiku strömsössä ja alettiin miettimään, että ollaan mukana ihan niiku suunnittelemassa ja paikan päällä. Ja se on toiminu mun mielestä ihan älyttömän hyvin tässä. (Haastateltava, diakoniatyö)

Kehityskohtina haastateltavat diakoniatyöntekijät nostivat esiin kolme asiaa: lomapaikat, lomalaisille välitettävän informaation sekä lomalle hakemisen ajankohdan. Vastauksissa tuli esiin toisaalta ja toisaalta-tyyppistä pohdintaa, jossa sama asia koettiin sekä kehityshaasteeksi että toimivaksi asiaksi. Lomalle hakemisen ajankohtaa kritisoitiin. Sen koettiin olevan liian aikaisin varsinaiseen loman toteutumiseen nähden, sillä diakoniatyön asiakasperheiden tilanteet näyttäytyivät haastateltaville nopeasti muuttuvina.

Kun haetaan diakonian asiakkaille lomiam, se on järkyttävän aikaisin, Moni on sitten jo niin uuvahtanu, että ei pysty lähtemään ja meille tulee kauhea härdelli, että pitää löytää uudet tilalle. Eli se vois olla semmonen parannusehdotus, että se diakonisten lomien asiakas-kunta täytettäis pikkusen lyhyemmällä viiveellä. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Yksi vastaajista pohti myös odottamisen positiivista merkitystä perheille; on jotakin mitä odottaa tulevaisuudelta.

Silläkin on merkitys, että kaikki ei oo niin hektistä. Että sitten saa oottaa sitä lomaa, että milloin se alkaa. Mut kyllähän se on niin, että joidenkin on kauhean vaikea ajatella niin pitkälle, kun ei oikein näe huomista päivää, saati sitten kolmen kuukauden päähän. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Lomalaisten valintaperusteista oli epäselvyyttä yksittäisen asiakkaan omaishoitajien loman tiimoilta. Käsittelen tarkemmin lapsiperheiden lomien kohdalla esiin-nousseita kehittämiskohteita.

Lomapaikkoja kritisoitiin muutamassa puheenvuorossa. Kritiikki kohdistui lomapaikkojen tiloihin sekä valmiuteen isännöidä perhelomia. Yksi vastaaja toivoi

lomapaikoilta erityisesti lapsiystävällisyyttä tilojen ja ympäristön suhteen, jolloin lapsille olisi helpompi järjestää toimintaa.

Yksi haastateltava diakoniatyöntekijä toi esiin asiakasperheille lähetettävän etukäteisinfon pirstaleisuuden. Hän oli saanut perheiltä palautetta, jossa perheet kokivat monesta eri paikasta tulevat infokirjeet sekavina ja hämmentävinä. Asiakasperheille ei ollut muodostunut selkeää kuvaa, mikä taho vastaa mistäkin asiasta.

He saavat kirjeen täältä lomajärjestöltä, että on tulleet valituksi. Sitten he saavat kirjeen sieltä lomakohteesta, lomapaikasta. Ohjelma ja muu. Ja sitten he saavat seurakunnalta kirjeen, missä on bussikataulut ja muut ohjeet. Et en tiedä, voisiko siinä jotenkin yhdistää. Mutta ne on semmosia kehityspaikkoja sitten. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Yksi diakoniatyöntekijä mainitsi lomaohjelman olleen melko tiivis. Haastateltava pohti, että tiivis lomaohjelma jakaa perheitä. Osa perheistä on uupuneita tiiviiseen ohjelmaan ja osa kokee, että tiivis ohjelma tarjoaa ”jokaiselle jotakin”. Haastateltava toi esiin, että olisi hyvä olla yhteydessä lomakohteeseen, sillä perheillä oli paljon tarvetta keskustelulle ja sille olisi hyvä varata lomaohjelmassa myös enemmän aikaa.

Diakoniatyöntekijät toivoivat myös lisää aikaa sekä resursseja omassa työyhteisössään lomayhteistyöhön. Yksi diakoniatyöntekijöistä kuvasi, että etsivän työn tekeminen, sopivien perheiden löytäminen on oman työn lomassa myös aikaa vievää. Yksi diakoniatyöntekijä toivoi, että perheiden lomalla olisi seurakunnasta oma työntekijä lapsia varten ja diakoniatyöntekijä voisi keskittyä lomalla juuri perheen aikuisten tuen tarpeisiin.

6.3.2 Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n näkökulma

MTLH:n haastatteluvastauksissa kehittämisenäkökulmat liittyivät yhteistyön kehittämiseen laajemmin seurakuntien kanssa. MTLH:n työntekijät toivoivat, että lomayhteistyö laajenisi uusiin seurakuntiin, etenkin suurimmissa kaupungeissa. Seurakunnilta toivottiin erityisesti tavoitettavaa työtä lomatuen tarpeessa olevien

ihmisten ja perheiden löytämiseksi. Erityisesti mainittiin pääkaupunkiseudun seurakunnat, joilta toivottiin yhteistyötä maahanmuuttajien tavoittamiseksi ja tuettujen lomien tunnettuuden lisäämiseksi maahanmuuttajien keskuudessa. MTLH:ssa koettiin tärkeäksi, että yhteistyökumppaneina on tahoja, joille yhteisöllisyys ja sen edistäminen on tärkeää. Myös laajempaa, rakenteellisempaa yhteistyötä seurakuntien kanssa toivottiin.

Nythän meillä on tässä MTLH:n toiminnassa tätä maaseudun tukihenkilötoimintaa ja siinä on historiassa ollut ev.lut. seurakunta, ja kirkkohallitus edustettuna näissä taustatahoissa välillä vähän aktiivisemmin, välillä vähän sivummalla. Ja nyt on taas löydetty vähän aktiivisempaa vaihetta, niin mä ajattelen, että siinä on kehittämisen paikka. Me ollaan valtakunnallinen järjestö ja valtakunnallinen toimija ja nämä paikalliset yhteydet helposti liittyvät ihmisiin ja sellaisiin, mistä joku on kotoisin tai missä on jotain esimerkiksi seurakuntakontakteja tai näin. (Haastateltava, MTLH.)

6.4 Diakoniatyön rooli lomille hakeutumisessa ja tuetuilla lomilla

Sekä seurakuntien diakoniatyöntekijät, että MTLH:n työntekijät korostivat diakoniatyön merkitystä etsivän työn tekijänä. Diakoniatyöntekijät tuntevat asiakasperheensä ja löytävät niitä ihmisiä, jotka hyötyvät tuetusta lomasta sekä tarjoavat tukea jo lomalle hakemisen ja lähtemisen prosessissa. Yksi diakoniatyöntekijä kuvasi, että lomat on tarkoitettu perheille, jotka eivät itse kykenisi organisoimaan itselleen tällaista lomaa.

Nyt justiinsa edellisen loman ihmisiltä palautetta pyysin, niin kaikki sanoivat, etteivät olisi pystyneet ilman seurakunnan tukea silleen. Että ei oo voimavaroja täyttää niitä lomakkeita. Että mihin mennessä ja mitenkä. Ja sitten siellä joukossa oli näitä vanhempia, jotka ovat mielenterveyskuntoutujia. Siellä on sosiaalisten tilanteiden pelkoa ja semmosta jännitystä, niin se tuttu työntekijä siellä mukana toi semmosta turvaa, että ylipäänsä uskalsi lähteä lomalle (Haastateltava, diakoniatyö.)

Diakoniatyöntekijän kannatteleva rooli korostui erityisesti niiden perheiden kohdalla, joissa omat voimavarat ja resurssit eivät riitä lomailuun ilman käytännön apua. Yksi diakoniatyöntekijöistä kertoi, että asiakasperheiden toimintakyky ei ole

kaikilta osin riittävää omatoimiseen lomatoimintaan osallistumiseen. Haastateltava koki, että hänen roolinsa diakoniatyöntekijänä oli kannustaa perheitä osallistumaan lomalla tarjottuihin aktiviteetteihin ja havainnoida asiakasperheen vointia sekä tarjota tarvittaessa keskustelutukea.

Että mulla oli ne silmät, että jos jonkun vointi huononi tai joku oli niiku kovin ahdistunu koko ajan, niin sitten menin kysymään, että hei, mikä on nyt tilanne. Kun ei sillä lomapaikalla oo niiku semmosta tatsia niihin perheisiin. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Diakoniatyöntekijät kuvailivat rooliaan turvan antajana, käytännön asioiden tuki-jana sekä kannustajana. MTLH:n työntekijät mielsivät diakoniatyöntekijöiden roolin hyvin samanlaisena kuin diakoniatyöntekijät itse.

6.4.1 Lomien kristillinen sisältö

MTLH on järjestönä puolueeton ja sitoutumaton. Haastattelun vastausten perusteella MTLH:n työntekijät kokivat kristillisen sisällön lomien aikana luontevana silloin, kun lomiam toteutetaan yhteistyössä seurakuntien kanssa. Kolme haastateltavista korosti myös lomaohjelman ja mahdollisen kristillisen sisällön vapaaehtoisuutta. Keskustelussa nousi esiin pohdintaa myös lomalaisten erilaisista toiveista ohjelmaan liittyen.

Varmaan mikään lomajakso ei ole niin, että kaikki ois kaikesta samaa mieltä. Kaikki haluaisi juuri tänä iltana tehdä samaa, vaan voi olla niitä, jotka haluaa jotain kristillistä ohjelmaa, voi olla niitä, jotka haluavat vähän toisenlaista. (Haastateltava MTLH.)

Yksi haastateltava kertoo, että MTLH on saanut joitakin yksittäisiä palautteita, joissa kristillistä sisältöä lomiin on nimenomaan toivottu. Tällaisia yksittäisiä toiveita oli tullut ikäihmisiltä. Yksi haastateltava toi esiin juhlapyhät ja niihin suomalaisessa kulttuurissa luonnollisesti liittyvän kristillisen sisällön. Haastateltava koki kristillisen sisällön lomaohjelman luonnollisena lisänä esimerkiksi joulun aikana, jolloin myös lomapaikat tarjoavat kristillistä sisältöä lomiin.

Diakoniatyöntekijät kuvasivat kristillistä sisältöä ja hengellisyyttä lähinnä käytännönläheisesti. Keskeisiksi asioiksi mainittiin keskustelu, sielunhoidollinen ote, diakoninen kohtaaminen ja käytännön asioissa auttaminen. Keskusteluavun tärkeys ja tarve korostuivat diakoniatyöntekijöiden vastauksissa. Yksi diakoniatyöntekijä kertoi puheenvuorossaan, että lomalla perheillä oli aikaa pysähtyä omien elämäntilanteidensa äärelle ja keskustelun tarvetta syntyi. Lomalaiset tarvitsivat keskusteluapua erityisesti jaksamiseen ja parisuhdeongelmiin liittyvissä kysymyksissä. Diakoninen kohtaaminen miellettiin keskusteluapuna, palvelemisena ja asiakkaan kokonaisvaltaisena huomioimisena. Yksi haastateltava diakoniatyöntekijä kertoi seurakunnan päätyneen ratkaisuun, jossa erillisiä hartaushetkiä ei edellisen vuoden lomalla toteutettu, koska osa asiakasperheistä ei kuulu kirkkoon. Asiasta ei haastattelun lomassa käyty keskustelua, miten ratkaisua tarkemmin perusteltiin. Haastateltava kertoo, että hengellisyyttä kuitenkin toteutettiin diakonisen kohtaamisen kautta, minkä asiakasperheet kokivat merkitykselliseksi.

Yksi diakoniatyöntekijä kertoi, että rukous ja hartaushetket ovat olleet osa lomaohjelmaa ja pohti myös, että moni kriisitilanteessa oleva perhe myös luultavimmin toivoisi rukousta.

Kun bussilla lähdetään liikkeelle, niin pyydetään siunausta tulevalle lomalle ja matkalle. Ja kyllä mä ajattelen, että seurakunnan työntekijän semmoinen sielunhoidollinen ote ja semmoinen lähestyminen perheitä. Et jututin kaikki lomalaiset aina vuorotellen, että mitä kuuluu tai miten meni yö tai mitä ootte tehny. Joittenkin kanssa tuli syvällisempiä keskusteluja ja sille varattiin aikaa ja yhen kerran minä varasin sieltä semmosen erityisen tilan ja pidettiin iltahartaus joka ilta. (Haastateltava, diakoniatyö.)

6.4.2 Käytännön apu

Diakonian eli palvelun yksi muoto oli käytännön apu. Käytännön asioissa auttaminen mainittiin yhdeksi tärkeäksi diakoniatyöntekijöiden rooliksi.

Kokisin, että sillä on iso merkitys, että siellä on meitä työntekijöitä, jotka ovat siellä heitä varten. Että ollaan myös sen kuunteluavun lisäksi ihan käytännön apuna. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Diakoniatyöntekijät kuvasivat joidenkin lomalle hakevien asiakasperheiden tarvitsevan apua esimerkiksi lomahakemusten täyttämiseksi. Käytännön apu lomalle hakemisen prosessissa tarkoitti konkreettista ja asiakaslähtöistä tukea. Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnassa oli tehty oma pieni esite tuetuista lomista, jossa oli kerrottu ydinasiat, kuten tärkeät päivämäärät. Diakoniatyöntekijät myös soittivat perään asiakkaille, että ovatko he ehtineet tutustua esitteeseen ja tarjosivat tapaamisaikaa, jotta voivat täyttää hakemuksen yhdessä asiakkaan kanssa. Diakoniatyöntekijät kuvasivat itse rooliaan niiden kynnysten madaltajina, jotka voivat estää asiakasperheiden mahdollisuuksia lähteä lomalle.

Sekä Kuopion Alavan seurakunnan, että Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan diakoniatyöntekijät kertoivat, että lomilla he olivat auttaneet perheitä virkistäytymään kokonaisvaltaisesti tarjoamalla konkreettista apua perheen tilanteen mukaan. Tarjottu apu kuvattiin joustavana ja perheen tilanteeseen räätälöitynä. Diakoniatyöntekijät olivat tarjonneet apua esimerkiksi lastenhoidossa, lasten nukuttamisessa ja ruokailutilanteissa esimerkiksi tarjottimien kantamisessa ruokapöytään.

Edellisellä lomalla mulla oli tosi paljon semmosta, että otin yksinhuoltajaäidin lapsia hoitoon tai menin heidän kanssa kylpylään, että äidit sai sitten vähän huokasta tai mennä itse kuntoilemaan. (Haastateltava, diakoniatyö.)

6.4.3 Lomien merkitys diakoniatyön asiakasperheille

Diakoniatyöntekijät kokivat lomat asiakasperheille erittäin merkityksellisiksi. Diakoniatyöntekijät kertoivat lomalle osallistuneiden asiakasperheiden olleen pääosin hyvin tyytyväisiä lomaan. Yhdessä puheenvuorossa kerrottiin, että lomalle osallistunut vanhempi palasi seurakunnan perhekerhossa vielä useamman kuukauden jälkeen loman muistoihin positiivisessa sävyssä.

Diakoniatyöntekijät kertoivat lomien merkinneen asiakasperheille myös lupaa iloita ja nauttia elämästä, sekä levätä hetki huolten täyttämästä arjesta.

Et ihmisarvo ja se niiku tavallaan semmonen, että minä olen jonkun arvoinen ja minä olen tärkeä ja mulla on myöskin tarpeita ja mä saan iloita elämästä ja elämä ei ole vain sitä sitä tasaista arkea ja ehkä vähän alamäkeä. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Koen tämän äärimmäisen tärkeänä yhteistyön muotona ja tärkeänä erityisesti näiden perheiden kannalta. Se loma ihan oikeasti tarjoaa heille helpotusta. Hetken hengähdyksen siitä arjesta, joka on täynnä niitä talousongelmia, mielenterveysongelmia ja täynnä päihteitä. Että se on oikeesti ihan tosi, tosi tärkeä paikka. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Yksi diakoniatyöntekijä toi vastauksessaan esiin myös loman tarjoamia kuntouttavia elementtejä. Loman tarjoama struktuuri, terveellinen, säännöllinen ruokailu ja aktiviteetit nähtiin perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevin asioina. Diakoniatyöntekijät arvioivat, että lomat ovat olleet erityisesti lapsille kokemuksia osallisuudesta ja osallistumisesta sellaiseen, minkä lapset olivat jo ajatelleet oman perheen kohdalle saavuttamattomaksi.

On kuvattu, että eivät oo koskaan ollu esim. lomalla perheenä ja voi olla lapsille ihan eka kerta, että ollaan tämmösellä yhteisellä lomalla ja jotenki se, että lapsi sitten kouluun palatessa on semmonen ajatus, että voi kertoa, että on ollu perheenä lomalla. Sillä on ollu tosi iso merkitys. (Haastateltava, diakoniatyö.)

Myös perheen sisäisten vuorovaikutussuhteiden koettiin paranevan erilaisten aktiviteettien kautta. Diakoniatyöntekijöiden rooli oli kannustaa perheitä keskinäiseen yhteyteen ja yhdessäoloon. Diakoniatyöntekijät pohtivat, että jotkut lapset tulevat muistamaan loman varmasti loppuelämänsä.

Siellä tuetaan myös niitten perheitten semmosia keskinäisiä siteitä. Että on mahdollisuus puuhata perhekunnittain jotakin ja se on joillekin perheistä ihan uusi juttu. (Haastateltava, diakoniatyö.)

7 POHDINTAA TULOKSISTA

7.1 Tuettu loma lapsiperheiden palvelumuotona

Sosiaalisten lomien, tuettujen lomien tarve tunnistettiin sosiaalipoliittisesti 1900-luvun alussa ja lomien tarkoitus on ollut toiminnan alusta saakka parantaa ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Loma-oikeutta säännösti henkilön työmarkkina-asema ja yhteiskunnassa nähtiin tarve puolustaa jokaisen virkistystä kaipaavan oikeutta lomaan. (Vuorinen, 2009, s. 3.) Lomailusta kodin ulkopuolella puhutaan edelleen 2020-luvun Suomessa ”hupina ja hurvitteluna”, etuoikeutena ja toisinaan loma yhdistetään matkailun käsitteeseen. Lomamatkailu saatetaan mieltää harrastukseksi, henkilön sosioekonomista asemaa korostavaksi vapaa-ajan viihdykkeeksi.

Mutta miellämmekö tuetut lomat yhdeksi sosiaali- ja terveyspalvelun muodoksi? Loma tarjoaa virkistystä, lepoa ja irtautumista arjesta, mutta on syytä pitää mielessä myös tuttujen lomien ja lomayhteistyön ammatilliset mahdollisuudet vastata perheiden vaihteleviin elämäntilanteisiin ja tuen tarpeeseen. Haastattelututkimukseni tuloksena seurakuntien diakoniatyöntekijät tunnistivat yhteistyölomien tarjoavan sekä ennaltaehkäiseviä että korjaavia elementtejä lapsiperheiden tilanteissa. Yksi potentiaalinen jatkotutkimusaihe olisi selvittää tuettuihin lomiin liittyviä mielikuvia sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöiden keskuudessa.

Lasten tyypillisin köyhyyskokemus on ulkopuolisuus (EAPN-Finland, i.a.) Tuettujen lapsiperhelomat tarjosivat diakoniatyöntekijöiden mukaan lapsille kokemuksen osallisuudesta toimintaan, johon perheellä ei muutoin ole joko aineellisia tai toiminnallisia resursseja. Tuettujen lomien osaltaan kaventamassa lapsiperheiden eriarvoisuuskehitystä ja vastaavat siten suoraan yhteen sote-uudistuksen päätaavoitteista eriarvoisuuskehityksen pysäyttämiseksi (Valtioneuvosto, i.a.).

7.2 Yhteistyön kehittämisen tarpeet, haasteet ja mahdollisuudet

Haastatteluvastausten perusteella yhteistyö seurakuntien diakoniatyön ja MTLH:n välillä näytti toimivan hyvin. Kuitenkin haastatteluaineistosta löytyi useita kehittämiskohtia, joista tärkeimpiä olivat yhteistyön laajentaminen kattavammin uusiin seurakuntiin, lomatoiminnan tunnettuuden lisääminen, riittävä resurssointi kehittämiseen ja toteuttamiseen sekä yhteistyön suunnitelmallisuuden lisääminen. LAPE-muutosohjelman tavoitteet ja tulevat perhekeskukset antavat erittäin hyvät mahdollisuudet ja puitteet toivotuille kehittämishaasteille. Perheiden tuettu loma toimii juuri LAPE-muutostavoitteiden esimerkkinä, jossa järjestöt, seurakunta ja kunnan palvelut toimivat yhdessä lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. (Valtioneuvosto, 2020.)

Jatkotutkimukset yhteistyön kehittämisestä sekä erilaiset yhteistyöhankkeet ovat tärkeitä kehittämisen muotoja. Opinnäytetyössäni yhteistyö kuvastui monella eri tasolla. Yhteistyötä tehtiin MTLH:n ja seurakuntien välillä, lomapaikkojen ja MTLH:n sekä lomapaikkojen ja seurakuntien välillä sekä diakoniatyöntekijöiden ja lapsiperheiden välillä. Lisäksi seurakuntien diakoniatyöntekijät tekivät yhteistyötä omien verkostojensa kanssa lomasta hyötyvien lapsiperheiden etsimiseksi. Diakoniatyöntekijöiden ja perheiden yhteistyö alkoi jo varhaisessa vaiheessa, usein diakoniatyöntekijän ehdottaessa lomaa perheelle. Erityisen tärkeä jatkotutkimuksen aihe olisi kartoittaa laajemmin mahdollista seurakuntien tekemää näkymätöntä yhteistyötä sekä yhteistyön erilaisia muotoja. Tässä opinnäytetyössäni yhteistyötä lomapaikkojen kanssa ei juurikaan kuvattu. Myös lomapaikkojen näkemyksen selvittäminen olisi tärkeää yhteistyön edelleen kehittämiseksi.

Kaikki haastattelututkimukseni osapuolet tunnistavat kehitystarpeet ja niihin liittyvät haasteet sekä pitävät yhteistyötä erittäin tärkeänä. Kuitenkaan selvää suunnitelmaa kehittämistyöstä seurakuntien kanssa ei ollut. Hakulisen-Viitasen, ym. (2005) mukaan moniammatillista yhteistyötä vaikeuttavaksi tekijöiksi mainittiin muun muassa ajankäytölliset syyt, työntekijöiden vaihtuvuus, tiedonkulku, toisen työn heikko tunteminen sekä verkostotyötaidot. Rättyän (2009) tutkimuksen mukaan diakoniatyöntekijät kokivat tarvitsevansa lisää verkostotyövalmiuksia sekä yhteistyötaitoja, jotta diakoniatyöllä pystytään vastaamaan yhteiskunnallisiin

epäkohtiin. Nämä tutkimustulokset vahvistuivat myös oman opinnäytetyöni tuloksissa. Jatkotutkimuksilla on tärkeä rooli myös tiedonkulun lisäämisen sekä toisen työn tunnettuuden lisäämisessä yhteistyön sujuvoittamiseksi. Haastattelututkimuksessani diakoniatyöntekijät toivat esiin ajankäytölliset syyt ja vähäiset resurssit, jotta tuettuja lomiamia ja siihen liittyvää työtä voitaisiin toteuttaa optimaalisesti. Seurakunnissa tuettuja lomiamia voisi suunnitella myös muiden työalojen, kuten lapsityön kanssa resurssien kohdentamiseksi ja työnjaon helpottamiseksi. Työalajarat ylittävä yhteistyö vastaisi myös Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivojen mukaista työskentelyä, jossa yhteistyötä tehdään kirkon eri työalojen välillä. (Kirkkohallitus, 2020.)

7.3 Diakoniatyön rooli

Diakoniatyön roolin tärkeys koko tuetun loman prosessissa oli yksi tärkeimmistä haastattelututkimukseni löydöksistä. Tässä tiedostan kuitenkin, että oma asenteellisuuteni kirkon alan opiskelijana voi vaikuttaa siihen, minkälaiset asiat olen nostanut tutkimuksen keskeisiksi painopisteiksi.

Haastatteluvastauksissa diakoniatyöntekijöiden rooli korostui etsivän työn tekemisessä, mikä oli sekä haastateltavien diakoniatyöntekijöiden, että MTLH:n työntekijöiden näkemys. Tämä kuvaa diakoniatyöntekijöiden sitoutumista Kirkkojärjestyksen (1055/1993) määritelmään diakonian tehtävästä ”auttaa niitä, joiden hätä on suurin ja joita ei muilla tavoin auteta.” Minua opinnäytetyön tekijänä puhutteli diakoniatyöntekijöiden sitoutuminen ja vaivannäkö loman tarpeessa olevien perheiden löytämiseen ja heidän tukemiseensa läpi prosessin, aina lomalle hakemisesta sen päättymiseen saakka. Omassa työssään diakoniatyöntekijät olivat jo luoneet moniammatillista verkostoa lomatuon tarpeessa olevien perheiden löytämiseksi esimerkiksi kunnan lastensuojelun tai kouluterveydenhuollon kanssa, mutta verkostoyhteistyö jäi varsin näkymättömäksi, ns. hiljaiseksi yhteistyöksi. MTLH:n vastausten perusteella, lomajärjestössä arveltiin seurakuntien tekevän moniammatillista yhteistyötä etsivässä työssä, mutta seurakuntien tulisi myös rohkeasti tiedottaa lomajärjestöä jo rakennutusta, moniammatillisesta verkostosta.

Hengellisyteen ja kristilliseen sisältöön liittyvissä kysymyksissä diakoniatyöntekijöiden vastaukset jakautuivat keskusteluavun, lähimmäisen kohtaamisen ja auttamisen kysymyksiin sekä varsinaiseen kristilliseen ohjelmaan, kuten hartaudet ja rukous. Molemmat diakoniatyön ulottuvuudet, niin laaja-alainen perhetyön osaaminen, kuin hengellinen ulottuvuus tulisi nähdä voimavarana ja vahvuutena lomayhteistyössä. Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivojen mukaisesti, seurakunnat saavat ja niiden tulee olla rohkeasti kristittyjä yhteistyökumppaneita moniammatillisessa yhteistyössä (Kirkkohallitus, 2020).

Yhtenä tärkeänä diakoniatyön roolina haastatteluvastauksissa oli löydettävissä käytännön avun merkitys. Diakoniatyöntekijät avustivat perheitä aina hakemusten täyttämisestä lastenhoitoon, jostaen perheiden tilanteiden ja tarpeiden mukaan. Näissä esimerkeissä diakoniatyön joustavuuden ja kokonaisvaltaisen auttamisen luonne korostuu. Liikasen (2017) sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2021) mukaan joko taloudellisesti tai terveydellisesti heikommassa asemassa olevat perheet kokevat epäluottamusta yhteiskunnan tukiverkostoja kohtaan tai jättävät muita useammin tuen tarpeensa ilmaisematta. Diakoniatyö voi palvella tällaisia perheitä parhaiten, sillä diakoniatyö ei profiloidu varsinaiseksi yhteiskunnalliseksi sosiaali- tai lastensuojelulain velvoittamaksi auttamistyöksi. Juuri se on diakoniatyön tuoma lisäarvo ja samalla haaste. Miten diakoniatyö säilyy matalan kynnyksen, joustavana ja luonteeltansa kirkollisena lähimmäisen auttamisena työn, mutta kuitenkin monialaisena ammatillisena osaajana uudistuvalla sote-kentällä?

7.4 Opinnäytetyön tavoitteiden toteutuminen

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa tietoa MTLH:n sekä Kuopion Alavan seurakunnan ja Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan diakoniatyön yhteistyöstä lapsiperheiden tuetuilla lomilla. Tavoittelin erityisesti diakoniatyöntekijöiden käytännön kokemuksia lomayhteistyöstä sekä diakoniatyön roolin merkitystä yhteistyökumppanina. Lopulliset tutkimuskysymykseni koskivat lomayhteistyön kuvailua MTLH:n ja seurakuntien välillä sekä diakoniatyön kumppanuuden kuvailua.

Haastattelututkimukseni tulosten perusteella kaikki tuetun lomayhteistyön osapuolet kokivat yhteistyön erittäin merkittäväksi. Haastateltavat havaitsivat yhteistyön kehittämiskohdat ja MTLH toivoo yhteistyön laajentamista myös muihin seurakuntiin. Diakoniatyöntekijöiden työpanos ja ammatillinen osaaminen olivat keskeisessä asemassa haavoittuvassa asemassa olevien perheiden loman onnistumiseksi.

Toivon opinnäytetyöni tuovan arvokasta lisätietoa yhteistyökumppanilleni MTLH:lle siitä, millaisena yhteistyö seurakuntien kanssa näyttäytyy diakoniatyöntekijöiden, heidän välittämänsä lomalaisten kokemusten sekä ulkopuolisen tutkijan mielestä. Työni teoreettista viitekehystä ovat ohjanneet sosiaalipoliittiset näkökulmat, lapsiperheiden palveluiden näkökulma sekä Suomen evankelisluterilaisen kirkon rooli erilaisten ihmisten kohtaamisessa sekä ammatillisessa että kirkollisessa kontekstissa.

Teemahaastattelu sopi hyvin opinnäytetyöni tiedonkeruutavaksi ja haastatte- luissa sain vastaukset tutkimuskysymyksiini. Tein kaksi ryhmäkeskustelua ja yhden yksilöhaastattelun ja jälkikäteen pohdittuna minun olisi ollut tärkeää perehtyä vielä tarkemmin tuettujen lomien hakuprosesseihin ja käytänteisiin, jotta olisin voinut syventää haastatteluvastauksiani etenkin yhteistyön kuvausten osalta. Aloittelevana haastattelijana keskityin haastatteluun teemoittain ja moni tärkeä, käytännön yksityiskohta, kuten lomien omavastuun määrä tai lomalle osallistu- neiden perheiden määrä jäi tarkentamatta. Tähän vaikuttanee myös omat ennakoajatukseni tutkimusta tehdessäni. Hirsjärvi ym. (2010, s. 183.) toteaa, että jo tutkimusta aloittaessaan tukijalla on olemassa johtoajatus, joka suuntaa tutkijan havainnointia. Näin tapahtui minullekin. Kirkon alan opiskelijana mielenkiintoni painopiste oli diakonian roolissa ja seurakunnan yhteistyökumppanuudessa. Toi- saalta se olikin toinen opinnäytetyön tutkimuskysymyksistäni, joten fokusointi pal- veli aiheittani. Toisenlainen johtoajatus olisi voinut johtaa hyvin toisentyyppiseen opinnäytetyöhön samasta aineistosta.

7.5 Eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmat

Opinnäytetyöni aikana olen pohtinut eettisiä näkökulmia paljon. Olen pyrkinyt työssäni kuvaamaan prosessini eri vaiheita myös tutkimuseettiset näkökulmat huomioiden. Yksi suurimmista eettisistä pohdinnoistani on liittynyt työni aikatauluun ja sen huomattavaan viivästymiseen alkuperäisestä suunnitelmasta. Tein haastattelututkimukseni alkuvuonna 2018 ja julkaisen opinnäytetyöni vuonna 2021. Opinnäytetyöni prosessin olen kuvannut aineiston keräämisen aikaan, joka lisää opinnäytetyön prosessin kuvauksen tarkkuutta. Viivästymä kuitenkin heikentää työni eettisyyttä, sillä en ole osaltani pystynyt sitoutumaan työelämäyhteistyökumppanini kanssa yhdessä sovittuun aikatauluun. Ilmoitin opinnäytetyön prosessini katkeamisesta MTLH:lle ja palautin postitse heille lainaamani taustamateriaalin. Keväällä 2021 otin yhteyttä MTLH:hon sekä ohjaavan opettajaani ja kerroin, että haluan saattaa opinnäytetyöni loppuun. Sain molemmilta tahoilta luvan opinnäytetyöni loppuun viemiseksi. Olen lähettänyt opinnäytetyöni esitarkastusversion MTLH:lle luettavaksi ja tarkastettavaksi mahdollisten asiavirheiden osalta. Opinnäytetyöni julkaisuseminaarini kutsun sekä työelämäyhteistyökumppanini MTLH:n sekä Kuopion Alavan seurakunnan diakoniatyöntekijät, että Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan työntekijät. Valmiin opinnäytetyön lähetän sähköisesti sekä MTLH:lle, että seurakunnille.

Opinnäytetyöni luotettavuuden näkökulmasta olen pyrkinyt tarkkaan ja rehelliseen kuvaukseen opinnäytetyöni prosessista, aineiston keruusta sekä käyttämästäni analyysimenetelmistä. Olen tuonut työssäni esiin omaa kriittistä pohdintaani työni luotettavuuteen ja eettisyyteen heikentäneesti vaikuttaneista seikoista.

Opinnäytetyön validiteetin kannalta on keskeistä arvioida tutkimus- ja analyysimenetelmien sopivuutta suhteessa opinnäytetyön tavoitteisiin ja tutkimuksen kohteeseen ja tarkoitukseen. Validiteetin arvioinnissa on pohdittava, ovatko tulokset oikeita ja yleistettäviä sekä vastaavatko ne todellisuuteen. Lisäksi tulee pohtia käsitteiden, eli teoreettisen viitekehyksen yhdistämistä omiin tuloksiin. (Karjalainen ym., 2020.) Mielestäni aineistonkeruu ja valitsemani analyysimenetelmät olivat onnistuneita suhteessa opinnäytetyöni tavoitteisiin. Nyt jälkikäteen pohdittuna, perusteellisempi perehtyminen lomayhteistyön taustoihin

seurakuntien ja MTLH:n välillä sekä lomiin liittyviin käytännön asioihin olisi mahdollistanut tarkemman haastattelurungon laatimisen. Toisaalta työni muuntui sen edetessä yhä aineistolähtoisemmäksi ja aineisto itsessään tuotti uutta tietoa ja auttoi minua suuntaamaan tutkimusotettani. Teoreettisen viitekehyksen ja tulosteni välille on mielestäni syntynyt selkeä yhteys, vaikkakin operalisointi on väistämättä pintapuolista johtuen sekä AMK-opinnäytetyön rajallisuudesta, että omasta ensikertalaisuudestani tutkimuksen tekijänä.

Tulosten luotettavuutta on lisännyt käyttämäni pienimuotoinen ja yksinkertaistettu triangulaatio. Triangulaation käsite on monimuotoinen. Joskus sillä tarkoitetaan tutkimusmenetelmien yhteiskäyttöä tutkimuksen luotettavuuden parantamiseksi, mutta yksinkertaisimmillaan sillä tarkoitetaan erilaisten metodien, tutkijoiden, tiedonlähteiden ja teorioiden yhdistämistä. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 142 - 143.) Olen haastatellut opinnäytetyössäni kolmea eri toimijaa, joten olen kerännyt tietoa samasta aiheesta eri tiedonantajaryhmiltä. Eri tiedonantajien haastattelu parantaa tulosten oikeellisuutta sekä yleistettävyyttä tämän opinnäytetyötutkimuksen viitekehyksessä.

7.6 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön prosessi on kehittänyt osaamistani monipuolisesti. Teoreettisen tietoperustan rakentaminen on laajentanut omaa sosiaalialan palvelujärjestelmätuntemustani sekä lisännyt erityisesti järjestöjen merkityksen tunnistamista sosiaalialan palveluntarjoajina. Olen pohtinut ammatillista kasvuani sosionomin osaamisvaatimuksiin pohjautuen. Sosionomin (AMK) osaamisvaatimukset koostuvat kuudesta osasta. Osaaminen koostuu sosiaalialan eettisestä osaamisesta, asiakastyön osaamisesta, palvelujärjestelmäosaamisesta, kriittisestä ja osallistavasta yhteiskuntaosaamisesta, tutkimuksellisesta kehittämis-, ja innovaatioosaamisesta sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamisesta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.)

Opinnäytetyöni prosessi on lisännyt tuntemustani palvelujärjestelmistä yhteiskunnan eri sektoreilla. Erityisesti palveluiden tarvelähtöisyyden pohtiminen on

ollut keskeinen osa ammatillista kasvuani opinnäytetyöni tekemisen aikana. Tutustuminen valtionhallinnon linjauksiin, tutkimuksiin sekä yhteistyökumppanini MTLH:n sekä seurakuntien diakoniatyöntekijöiden kokemuksiin lomatuen tarpeessa olevista perheistä ovat lisänneet ymmärrystäni palveluiden tarvelähtöisyydestä. Palveluiden todellinen kehittäminen voi tapahtua vain vuoropuhelussa palveluiden tarvitsijoiden kanssa. Prosessi on herättänyt minussa pian valmistuvana opiskelijana erityistä mielenkiintoa sosiaalipalveluiden kehittämiseen, vaikuttamistyöhön ja asiakaslähtöisyyden huomioimiseen. Työni teoreettista viitekehystä kirjoittaessani olen tutustunut lapsiperheiden huono-osaisuutta tuottaviin ilmiöihin ja erityisesti pohtinut osallisuuden ja osallistamisen merkitystä hyvinvointia tuottavissa palveluissa.

Opinnäytetyöni on opettanut minua tuottamaan ja arvioimaan tietoa palveluiden kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Opinnäytetyön tekeminen yksin on kehittänyt erityisesti itseni johtamisen taitoja. Omassa opinnäytetyössäni olen saanut harjoitella kriittistä reflektiota koskien niin omaa työskentelyäni, kuin tutkittua tietoa sekä lapsiperhepalveluita. Opinnäytetyön aikana saatu kokemus opponoinnista ja saamani palaute sekä opinnäytetyön seminaareissa, että yksilöohjauksissa ovat opettaneet työn laadun arviointia sekä tuloksien ja vaikutuksien arvioimista eri näkökulmista.

Diakonian viranhaltijan ydinosamiskuvakset on tarkoitettu kuvaamaan ammattikunnan yhteistä osaamista yksilöosaamisen sijaan (Kirkkohallitus, i.a.). Kuitenkin yhteisön osaaminen koostuu yksilöistä ja jokaisen mukanaan tuomasta kokemuksesta, ajattelusta ja vahvuuksista. Tämä opinnäytetyön prosessi on vahvistanut osaamistani seurakuntien ajankohtaisista kehittämiskysymyksistä, perhelähtöisen seurakunnan tarkoituksesta ja siihen liittyvästä teologiasta sekä antanut minulle tietoa vaikuttamistyöstä perheiden osallistamiseksi sekä ulkopuolisuuden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Diakonian viranhaltijan ydinosamiskuvauksen mukaan vaikuttaminen yksilöiden ja yhteisöjen elinolosuhteiden sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi edellyttää taitoa toimia muutoksen edistämiseksi yhdessä ihmisten kanssa (Kirkkohallitus i.a.) Tästä koko opinnäytetyössäni on kysymys. Miten sosiaali- ja terveystalouden ammattilaiset erilaisilla työkentillä saisivat tietoa toistensa työstä ja löytäisivät oikeat sosiaalipoliittiset, inhimilliset ja oikein

resursoidut viitekehykset tuottavat palveluja perheiden monimuotoisiin tilanteisiin?

LÄHTEET

- Ahola, K. (2012). *Kesäloman ja muun vapaa-ajan psyykkiset terveysvaikutukset*. Duodecimlehti. <https://www.duodecimlehti.fi/api/pdf/duo10363>
- Anttila, A-H. (7.8.2004). Lomailuun esitetään entistä enemmän joustavuutta. *Turun sanomat*. <https://www.ts.fi/mielipiteet/paakirjoitukset/1073983834/AnuHanna+Anttilan+aliokirjoitus+Lomailuun+esite-taan+entista+enemman+joustavuutta>
- Anttila, A-H. (2005). Loma tehtaan varjossa. Teollisuustyöväestön loma- ja vapaa-ajan moraalisaätely Suomessa 1930–1960-luvuilla. Helsinki: Hakapaino.
- Bardy, M. (2009). Hyvinvoinnin ulottuvuudet perheen yhteiskunnan suhteissa. Teoksessa J. Lammi-Taskula, S. Karvonen, & S. Ahlström, (toim.). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009* (s. 226 - 242). Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Brax, T. (2018). *Järjestöjen rooli maakunta- ja sote-uudistuksessa. Selvitysmiehen raportti*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 26/2018. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3941-7>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Osaamisvaatimukset: sosionomi-AMK*. Saatavilla 15.10.2021. <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#39e2f23e>
- EAPN-Finland. (i.a.). *Köyhyys. Lapsiperheköyhyys*. Saatavilla 2.5.2021 <http://www.eapn.fi/koyhyys/lapsikoyhyys/>
- Hakulinen-Viitanen, T., Pelkonen, M., & Haapakorva A. (2005). *Äitiys- ja lasten neuvolatyö Suomessa*. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:22). Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504224055>
- Halme, N., Perälä, M-L., & Laaksonen C. (2012). *Yhteistyöinterventioiden vaikuttavuus lapsiperhepalveluissa. Järjestelmällinen katsaus*. Raportti 10/2021 (s. 23). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-529-1>

- Halme, N., & Perälä, M-L. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa J. Lammi-Taskula, & S. Karvonen. (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. (s. 216 - 226). Juvens Print-Suomen Yliopistopaino Oy.
- Haulot, A. (1983). International Bureau of Social Tourism. *Annals of Tourism Research* (s. 558 - 560). (Volume 10, Issue 4). <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0160738383900105>
- Heikkilä, H. (8.9.2017). *LAPE avaa seurakunnille täysin uusia mahdollisuuksia*. Kirkonkello. <https://www.kirkonkello.fi/lape-avaa-seurakunnille-tay-sin-uusia-mahdollisuuksia/>
- Heinonen, H., & Sotamaa, I. (2018). Kirkon perhetyö ja perhekeskustoiminta. Teoksessa *Kirkon kasvatus vuonna 2030. Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia*. Kirkon tulevaisuusselonteko 2018. Kirkkohallitus. Helsinki. https://issuu.com/kirkonkasvatus/docs/kirkon_tulevaisuusselonteko_2018_lo?e=11549239/65960028
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Tutki ja kirjoita* (uud 15.—16 painos). Helsinki: Tammi.
- Isoherranen, K., Rekola, L., & Nurminen, R. (2008). *Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö* (1. p.). WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Jankko, E. (i.a.). *Lapseuden teologia*. Saatavilla 29.8.2021 https://evl.fi/documents/1327140/59796978/Eriikka_Jankko_Lapseuden_teologia.pdf/34da174a-bfee-cf68-b891-909edc3bf737?t=1596537086200
- Juhila, Kirsi. (i.a.-a). Koodaminen. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto. Saatavilla 15.10.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menestelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/koodaminen/>
- Juhila, Kirsi (i.a.-b). Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto. Saatavilla 15.10.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menestelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

- Julkunen, H. (2.11.2018). Seurakunta LAPE-muutostyössä. Yhdessä! Lasten ja nuorten hyväksi. <https://www.lapepohjoissavo.fi/ajankoh-taista/blogi/seurakunta-lape-muutostyossa.html>
- Kangas, O. (1994). *Me investoimme ihmiseen. Maaseudun Terveys- ja Loma-huollon neljä vuosikymmentä*. Jyväskylä: Gummerus.
- Karjalainen, A. L., Kivirinta, M., Nylund, M., Valtonen, M., & Vesterinen, O. (toim.), (2020). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0*. (Diak opetus, 7). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020042722617>
- Karvonen, S., & Salmi, M. (2016). S. Karvonen, & M. Salmi (toim.), *Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla* (s. 3). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Työpaperi 30/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302742-8>
- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S., & Hirvonen, J. (2019). *Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä*. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni, & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. (s.16 - 55). Gaudeamus.
- Kirkkohallitus. (i.a.). *Diakonian viranhaltijan ydinosaamiskuvaus*. Saatavilla 15.10.2021 <https://evl.fi/documents/1327140/43561565/Diakonian+viranhaltijan+ydinosaamiskuvaus+2020.pdf/2f47a08a-75ca-5e50-e3a7-44a830701b6c?t=1604574818706>
- Kirkkohallitus. (2007). *Kirkko ja lastensuojelutyö. Tausta-aineistoa varhaisesta tukemisesta ja lastensuojelusta seurakunnan työntekijöille*. Saatavilla 8.8.2021 <https://docplayer.fi/22312881-Kirkko-ja-lastensuojelutyo.html>
- Kirkkohallitus. (2020). *Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat*. <https://evl.fi/documents/1327140/59796978/Perhelähtöisen+seurakunnan+suuntaviivat.pdf/da634775-2fcf-1f76-2499-ae8b2a004ebc?t=1576070995000>
- Kirkkohallitus. (2021). *Että kukaan ei jää yksin*. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kasvatuksen ulkopuolisuuden ehkäisyn suuntaviivat. Saatavilla 9.8.2021

- https://evl.fi/documents/1327140/39461555/ETTA_KU-KAAN_EI_JAA_YKSIN_UlkopuolisuudenEhkaisynSuuntavii-vat.pdf/81628a60-b999-e152-fcdb-9fa39fc184cf?t=1611669889289
- KJ (1055/1991) Kirkkojärjestys. 8.11.1993./1055. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- Koivumäki, T., & Nykyri, P. (28.8.2020). *Mitä tapahtuisi, jos meitä ei olisi? – Järjestöjen tuki lapsille, nuorille ja lapsiperheille vaarassa heikentyä.* Saatavilla 3.10.2021 <https://www.soste.fi/blogikirjoitus/mita-tapahtuisi-jos-meita-ei-olisi-jarjestojen-tuki-lapsille-nuorille-ja-lapsiperheille-vaarassa-heikentya/>
- Konttinen, E. (i.a.). Kolmas sektori. Saatavilla 3.10.2021 <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>
- Kopperi, K. (2016). Diakonian monet ulottuvuudet—diakonian oppikirjoissa esitetyt näkemykset diakoniasta. Teoksessa Diakonian tutkimus (s. 118—139). (Diakonian tutkimusseura 2). Saatavilla http://dts.fi/fi/les/2009/10/DT_nro2_2016.pdf
- Korkiala, T., & Puumalainen, J. (2015). *Sosiaalisesta lomasta voimia arkeen. Perheiden käsityksiä tuetun perheloman vaikutuksista.* Kuntoutussäätiön työselosteita 51/2015. https://kuntoutussaatio.fi/assets/files/2021/04/Tyoseloste_51.pdf
- Laitinen, J. (2021). Järjestöillä on tärkeä paikkansa myös sote-Suomessa. *Talentia-lehti*. 5.3.2021. Saatavilla 3.10.2021. <https://www.talentia-lehti.fi/jarjestoilla-on-tarkea-paikkansa-myo-sote-suomessa/>
- Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi. (2021). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla 18.9.2021 https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/lasten-ja-lapsiperheiden-hyvinvointi#Lapsiperheiden_hyvinvointi
- Liikanen, S-L. (2017). *Köyhät Ritarit. Luottamus köyhyyskirjoituskilpailuun osallistuneiden lapsiperheiden vanhempien kirjoituksissa.* [Ammatillinen lisensiaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. (Diak Tutkimus 1). Diakonia-Ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/132243/Tutkimus_1_978-952-493-289-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- L1993/1054. Kirkkolaki. 26.11.1993/1054. Saatavilla <https://www.fin-lex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. 13.04.2007/417. Saatavilla <https://www.fin-lex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta. (2017). *Tilinpäätös 2017*. Saatavilla https://www.mikkelintuomiokirkkoseurakunta.fi/documents/1646628/4280916/Tilinpäätös_2017_www.pdf/56840050-ef88-f864-afbb-b7e50dd7d073
- Mitä on lastensuojelu? (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ty-oprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- MTLH. (2018). *Vuosikirja 2018*. https://mtlh.fi/wp-content/uploads/VUOSIKIRJA_2018_mtlh_verkko-1.pdf
- MTLH. (2019). *Vuosikirja 2019*. https://mtlh.fi/wp-content/uploads/MTLH_VUOSIKIRJA_2019.pdf
- MTLH. (i.a.). *Esittely*. Saatavilla 5.5.2021 <https://mtlh.fi/mtlh/mtlh/>
- Minnaert, L., Diekmann, A., & McCabe, S. (2012). Defining social tourism and its historial contex. Teoksessa L. Minnaert, A. Diekmann, & S. McCabe (toim.), *Social tourism in Europe. Theory and practise* (s.18 - 31). Channel View Publications.
- Paananen R., & Gissler M. (2014). Hyvinvointi ulottuu sukupolvien yli. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 208 - 215). Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-270-6>
- Penttinen, S-A. & Kämäräinen, V. (2.3.2020). *Seitsemän syytä, miksi seurakuntien kannattaa tehdä sopimuksia perhekeskustoiminnasta*. Kirkon kasvatus ja perheasiat. <https://kirkonkasvatusjaperhe.blogspot.com/2020/03/seitseman-syyta-miksi-seurakuntien.html>
- Polvinen, H. (2017). *Kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyö lapsiperheiden sosiaalipalveluissa*. (s. 29). [Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017113019071>
- Rovaniemen seurakunta (i.a.). *Erytisryhmien toimintaa*. Saatavilla 19.11.2021 <https://www.rovaniemenseurakunta.fi/tule-mukaan/diakonian-toimintaa/kuulo-nako-ja-kehitysvammaisten-toimintaa>

- Rundgren, M. (2020). Diakonissa perheiden tukena. Teoksessa P. Thitz, M. Malkavaara, L. Rättyä & M. Valtonen. (toim.), *Diakonisen hoitotyön perusteet ja käytäntö*. (s.210 - 217). Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-367-4>
- Rundgren, M. (2008). *Perhediakoniaa vaikeissa oloissa elävien perheiden tukena*. [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]
<http://docplayer.fi/5305806-Perhediakonia-vaikeissa-olosuhteissa-elavien-perheiden-tukena.html>
- Rättyä, L. (2009). *Diakoniatyöntekijöiden kuvauksia työstään ja siinä jaksamisestaan*. [Lisensiaatintutkimus, Lokakuu 2004, Oulun yliopisto, LTK, hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos]. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 24). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-083-3>
- Sandström, S., Keiski-Turunen, A., Hassila, L., Aunola, E., & Alahuhta, M. (2018). *Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kuvaamana*. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 44. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018061225734>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-a). *Palvelut perheille*. Saatavilla 5.9.2021.
<https://stm.fi/palvelut-perheille>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-b). *Mikä on hyvinvointialue?* Saatavilla 5.9.2021. <https://soteuudistus.fi/mika-on-hyvinvointialue>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-c). *Mikä sote-uudistus?* Saatavilla 5.9.2021.
<https://soteuudistus.fi/mika-sote-uudistus>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (i.a.-d). *Järjestöt*. Saatavilla 3.10.2021.
<https://soteuudistus.fi/jarjestot>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (i.a.-e). *Sote-uudistus. Palvelujen kehittäminen. Lapsi- ja perhepalvelut*. Saatavilla 10.5.2021. <https://soteuudistus.fi/palvelujen-kehittaminen/lapsi-ja-perhepalvelut>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-f). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*. Hankesuunnitelma. Kärkihanke. Saatavilla 5.9.2021.
https://stm.fi/documents/1271139/1953486/Hankesuunnitelma_Lapsi-ja+perhepalveluiden+muutosohjelma.pdf

- Stenvall, J., & Virtanen, P. (2012). *Sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen. Kehittämisen mallit, toimintatavat ja periaatteet*. Tietosanoma Oy.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. (i.a.). *Diakoninen perhetyö*. Saatavilla 5.9.2021. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/sosiaalinen-hyvinvointi-ja-ihmissuhteet/perhe>
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. (10.12.2019). *Kirkkohallitus hyväksyi perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat*. Kirkon viestintä. Uutiskisto. Saatavilla 29.8.2021. <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/29801/Kirkkohallitus+hyvakysi+Perhelahtoisens+seurakunnan+suuntaviivat>
- Särkelä, R. (2016). *Järjestöt julkisen kumppanista markkinoiden puristukseen. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen muutos sosiaalipalvelujen tuottajana vuosina 1990 - 2010* (s. 39.) [Väitöskirja, Lapin yliopisto]. Saatavilla 3.10.2021. https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/j_rjest_t_julkisen_kumppanista_ma
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (29.6.2021.) *Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi*. Saatavilla 24.8.2021. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/lasten-ja-lapsiperheiden-hyvinvointi#Lapsiperheiden_hyvinvointi
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-a). Tutkimukset ja kehittäminen. *Perhekeskusten kehittäminen LAPE-muutosohjelmassa*. Saatavilla 5.9.2021. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-/perhekeskukset>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-b). Tutkimus ja kehittäminen. *Lapsi- perhepalveluiden muutosohjelma*. Saatavilla 10.5.2021. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-c). *Lasten pienituloisuusaste, % kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä* (ind.228). Sotkanet.fi. Saatavilla <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZ2BAA=®ion=szaqAAA=&year=sy6rBAA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=202103120740>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-d). *Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % kaikista alueella asuvista lapsiperheistä* (ind.423). Sotkanet.fi. Saatavilla <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZzAQA=®ion=szaqAAA=&year=sy6rBAA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=202103120740>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-e). *Lasten pienituloisuusaste, % kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä* (ind.228). Sotkanet.fi. Saatavilla <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZ2BAA=®ion=szZ2BAA=&year=sy6rBAA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=202109301228>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-f). *Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % kaikista alueella asuvista lapsiperheistä* (ind.423). Sotkanet.fi. Saatavilla <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZzAQA=®ion=szZ2BAA=&year=sy6rBAA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=202109301228>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (9., uud. laitos.) Helsinki: Tammi.
- Törrönen, M. (2012). *Onni on joka päivä. Lapsiperheiden arki ja hyvinvointi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Valtioneuvosto. (i.a.). *Sosiaali- ja terveystalouden rakenneuudistus*. Saatavilla 5.9.2021. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/sosiaali-ja-terveyspalveluiden-rakenneuudistus>
- Valtioneuvosto. (20.1.2020). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma jatkuu – valtionavustukset kehittämistyön tueksi ovat nyt haettavissa*. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-jatkuu-valtionavustukset-kehittamistyon-tueksi-ovat-nyt-haettavissa>
- Valtioneuvosto. (2021). *Kansallinen lapsistrategia*. (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8). Komiteamietintö. Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea. (s.24).

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162864/VN_2021_8.pdf?sequence=4&isAllowed=y

- Valtonen, A. (2005). Ryhmäkeskustelut – millainen metodi? Teoksessa J. Ruusuvoori, & L. Tiittula (toim.), *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 223 - 241). Gummerus Kirjapaino Oy.
- Valtonen, M. (i.a.). *Perhelähtöisen seurakunnan teologiaa*. Saatavilla 29.8.2021 https://evl.fi/documents/1327140/59796978/Uusi_Minna+Valtonen_Perhelähtöisen+seurakunnan_teologiaa.pdf/aedf6489-65abd106-5525-d8b0f22c5bf4?t=1592485078125
- Vuorinen, A. (2009). Äitien kesävirikistyksestä terveys ja sosiaalipalveluksi. Sosiaaliset lommat osana suomalaisen hyvinvointivaltion kehitystä [Progradu tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/80658/gradu03607.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

LIITE 1. Seurakuntien teemahaastattelurunko

Taustatiedot

- Koulutustaustanne? Diakoniassa / diakoni / muu, mikä?
- Työkokemus diakoniatyössä Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnassa / Kuopion Alavan seurakunnassa (työsuhteen kesto vuosina)?

1. Yhteistyö Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan / Kuopion Alavan seurakunnan ja Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n välillä

- Kuinka kauan Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta / Kuopion Alavan seurakunta ja MTLH ovat tehneet yhteistyötä?
- Kuvailkaa, millaisia yhteistyössä järjestetyt lomat ovat olleet.
- Kuvailkaa, millä tavoin olette pitäneet yhteyttä MTLH:n kanssa.
- Millaiseksi arvioitte yhteistyön MTLH:n kanssa?
 - Mihin olette tyytyväisiä?
 - Onko yhteistyössä ollut haasteita?

2. Tuetut lomat ja diakoniatyö

- Miten tuetun loman mahdollisuutta tarjotaan diakoniatyön asiakkaalle?
- Millä perusteella asiakkaalle esitellään tai ei esitellä tuettua lomatoimintaa diakoniatyöntekijän toimesta?
- Millainen diakoniatyön edustus on mukana lomalla?
- Miten kirkon sanoma tulee esille yhteistyössä järjestettävien lomien lomaohjelmassa?
- Mitä tuettu loma mielestäsi merkitsee diakoniatyön asiakkaalle?

3. Yhteistyön kehittäminen

- Miten haluaisit kehittää yhteistyötä MTLH:n kanssa?
- Onko sinulla mielestäsi riittävästi tietoa MTLH:sta ja tuetusta lomatoiminnasta?

LIITE 2. Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n teemahaastattelurunko

Taustatiedot

- Työtehtävät Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:ssä?
- Työkokemus Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:ssä (työsuhteen kesto vuosina)?

1. Yhteistyö Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan ja Kuopion Alavan seurakunnan sekä Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n välillä

- Kuvailkaa, millaisia Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan ja Kuopion Alavan seurakunnan kanssa yhteistyössä järjestetyt lomat ovat olleet.
- Milloin ja miten seurakunnista tuli yhteistyökumppaneitanne?
- Millä tavoin olette pitäneet yhteyttä seurakuntien kanssa?
- Miten kuvailette yhteistyön sujuvuutta seurakuntien kanssa?

2. Tuetut lomat ja diakoniatyö

- Miten toivoisitte tuettujen lomien olevan esillä seurakuntien diakoniatyössä? Tuleeko seurakuntien markkinoida lomiam julkisesti esimerkiksi seurakuntalehdessä?
- Millä perusteella (diakoniatyön) asiakkaalle tulisi esitellä tai ei esitellä tuettua lomatoimintaa diakoniatyöntekijän toimesta?
- Mitä lisäarvoa diakoniatyön/seurakunnan työntekijän mukana olo tuo mielestänne tuettuun lomaan?
- Mitä ajattelette kirkon sanoman esillä olosta yhteistyössä järjestettävien lomien lomaohjelmassa?

3. Yhteistyön kehittäminen

- Miten seurakunnat ovat mukana lomaohjelman suunnittelussa? Oletteko tyytyväisiä nykyiseen käytäntöön?
- Miten haluaisitte kehittää yhteistyötä seurakuntien kanssa?

LIITE 3. Tutkimussaatekirje Kuopion Alavan seurakunnalle

Hyvä Alavan seurakunnan diakoniatyöntekijä,

Olen tulossa Alavan seurakuntaan suorittamaan Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK)-diakonitutkintoon liittyvää opinnäytetyön tutkimushaastattelua. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n sekä seurakuntanne välistä yhteistyötä. Tutkimushaastattelu toteutetaan 20.3 klo 15:00. Haastattelu nauhoitetaan ja haastatteluun on hyvä varata aikaa yksi tunti.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Osallistujan henkilökohtainen suostumus haastatteluun pyydetään paikan päällä haastattelupäivänä. Kaikki tiedot tullaan käsittelemään luottamuksellisesti. Tutkimuksen tulokset analysoidaan ja raportoidaan niin, että yksittäiset henkilöt ja heidän vastauksensa eivät ole tunnistettavissa. Haastatteluun liittyvä nauhoitustallennetta käytetään vain opinnäytetyöhön liittyvässä tutkimuksessa. Tallenne hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Osallistumalla tähän tutkimushaastatteluun tuotatte arvokasta tietoa yhteistyön kokemuksista Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n kanssa sekä tuetun lomatoiminnan merkityksestä diakoniatyön arjessa.

Ystävällisin terveisin,

Saara Garaisi

Sosionomi (AMK)-diakoniopiskelija, Diakonia ammattikorkeakoulu, DIAK Helsinki
puh. XXXX

email. XXXX

LIITE 4. Tutkimussaatekirje Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnalle

Hyvä Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan diakoniatyöntekijä,

Olen tulossa Mikkelin tuomiokirkkoseurakuntaan suorittamaan Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK)-diakonitutkintoon liittyvää opinnäytetyön tutkimushaastattelua. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n sekä seurakuntanne välistä yhteistyötä. Tutkimushaastattelu toteutetaan ryhmähaastatteluna 21.3 klo 13:00. Haastattelu nauhoitetaan.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Jokaisen osallistujan henkilökohtainen suostumus haastatteluun pyydetään paikan päällä haastattelupäivänä. Kaikki tiedot tullaan käsittelemään luottamuksellisesti. Tutkimuksen tulokset analysoidaan ja raportoidaan niin, että yksittäiset henkilöt ja heidän vastauksensa eivät ole tunnistettavissa. Haastatteluun liittyvä nauhoitustallennetta käytetään vain opinnäytetyöhön liittyvässä tutkimuksessa. Tallenne hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Osallistumalla tähän tutkimushaastatteluun tuotatte arvokasta tietoa Maaseudun Terveys- ja Lomahuollolle yhteistyön kokemuksista ja kehittämisestä sekä lomatoiminnan merkityksestä diakoniatyön arjessa.

Ystävällisin terveisin,

Saara Garaisi

Sosionomi (AMK)-diakoniopiskelija, Diakonia ammattikorkeakoulu, DIAK Helsinki

puh. XXXX

email. XXXX

LIITE 5. Tutkimussaatekirje Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:lle

Hyvä Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n työntekijä,

Olen tulossa suorittamaan Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK)-diakonitutkintoon liittyvää opinnäytetyön tutkimushaastattelua. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n sekä seurakuntien välistä yhteistyötä. Tutkimushaastattelu toteutetaan ryhmähaastatteluna 3.5 klo 13:30-15:00. Haastattelu nauhoitetaan.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Jokaisen osallistujan henkilökohtainen suostumus haastatteluun pyydetään paikan päällä haastattelupäivänä. Kaikki tiedot tullaan käsittelemään luottamuksellisesti. Tutkimuksen tulokset analysoidaan ja raportoidaan niin, että yksittäiset henkilöt ja heidän vastauksensa eivät ole tunnistettavissa. Haastatteluun liittyvä nauhoitustallennetta käytetään vain opinnäytetyöhön liittyvässä tutkimuksessa. Tallenne hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Osallistumalla tähän tutkimushaastatteluun tuotatte arvokasta tietoa opinnäytetyöni yhteistyökumppanina seurakuntien ja Maaseudun Terveys- ja Lomahuollon yhteistyön kokemuksista ja kehittämisestä.

Ystävällisin terveisin,

Saara Garaisi

Sosionomi (AMK)-diakoniopiskelija, Diakonia ammattikorkeakoulu, DIAK Helsinki

puh. XXXX

email. XXXX

LIITE 6. Kirjallinen suostumus haastatteluun

Kirjallinen suostumus haastattelumateriaalin hyödyntämisestä sosionomi (AMK)-diakonitutkintoon liittyvässä opinnäytetyössä.

Opintokokonaisuuden ja tehtävän nimi OPINNÄYTETYÖ

Vastuuhenkilöt

Opiskelija, Saara Garaisi

Opinnäytetyön ohjaava lehtori, Minna Valtonen

Tulokset tullaan julkaisemaan opinnäytetyön raportissa, siten, että haastateltavat eivät ole tunnistettavissa. Minulle on selvitetty yllä mainitun tehtävän tarkoitus ja se, että kirjallista materiaalia tullaan käyttämään Diakin tutkimus- ja kehittämistyössä. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että henkilöllisyyteni jää vain tutkijan/tutkijoiden tietoon.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys
